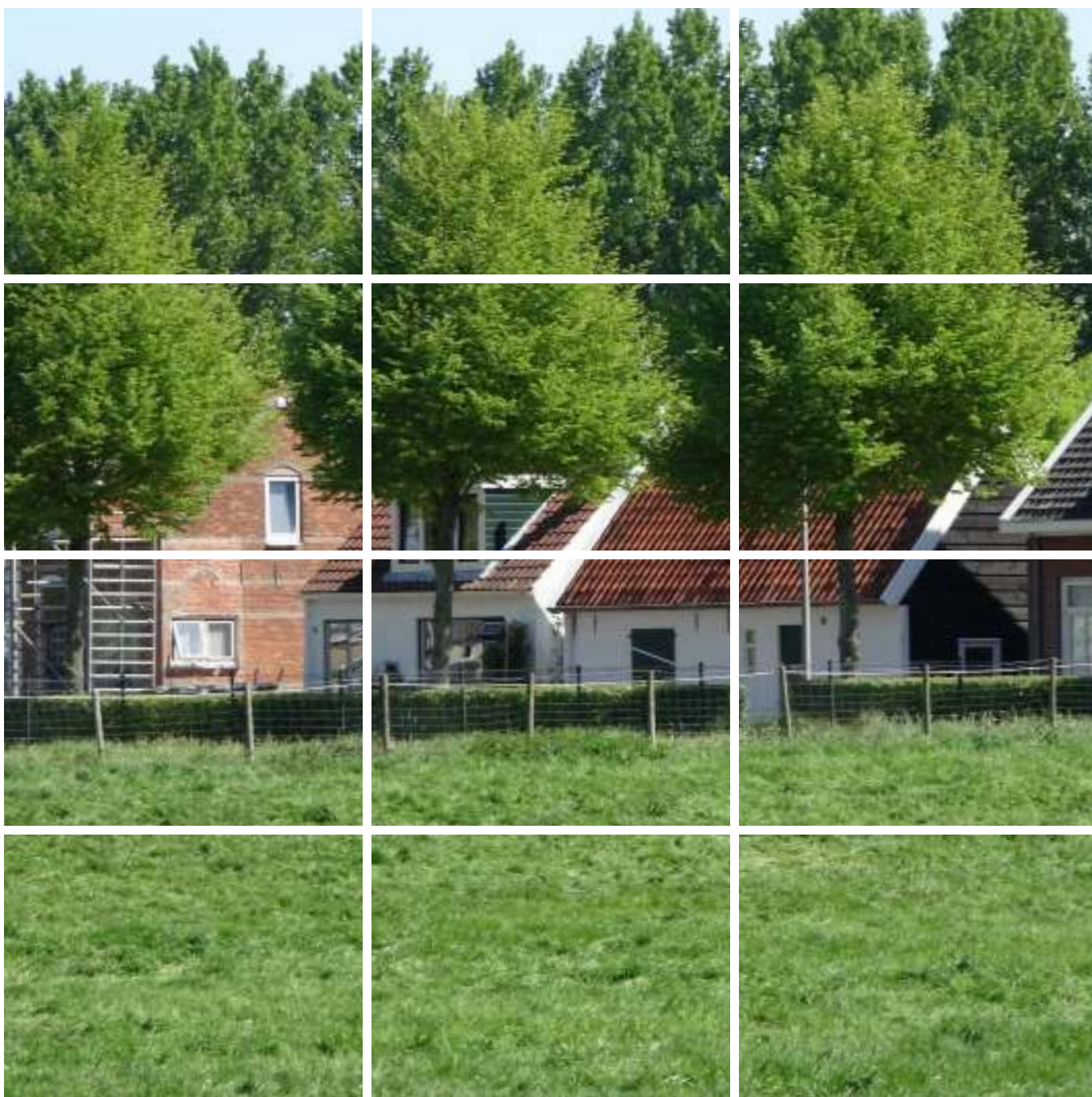


GROENSTRUCTUURPLAN BORSELE 2018-2038

UITWERKING HEINKENSZAND



Colofon

OPGESTELD DOOR

Bosch Slabbers Landschapsarchitecten; Hans Eshuis, Rosie Brader

OPDRACHTGEVER

Gemeente Borsele; afdeling woonomgeving

DATUM

01 november 2018



INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING

1.1 aanleiding	7
1.2 doelen	7
1.3 leeswijzer	7

2. KARAKTERISTIEK

2.1 inleiding	10
2.2 geogenese en bodem	10
2.3 landschap en natuurlijke vegetatie	11
2.4 historie van het dorp	12
2.5 ruimtelijke opbouw	14
2.5 hoofdgroenstructuur	28

3. KWALITEITEN EN KANSEN

3.1 inleiding	36
3.2 huidig openbaar groen	36

4. WENSBEELD

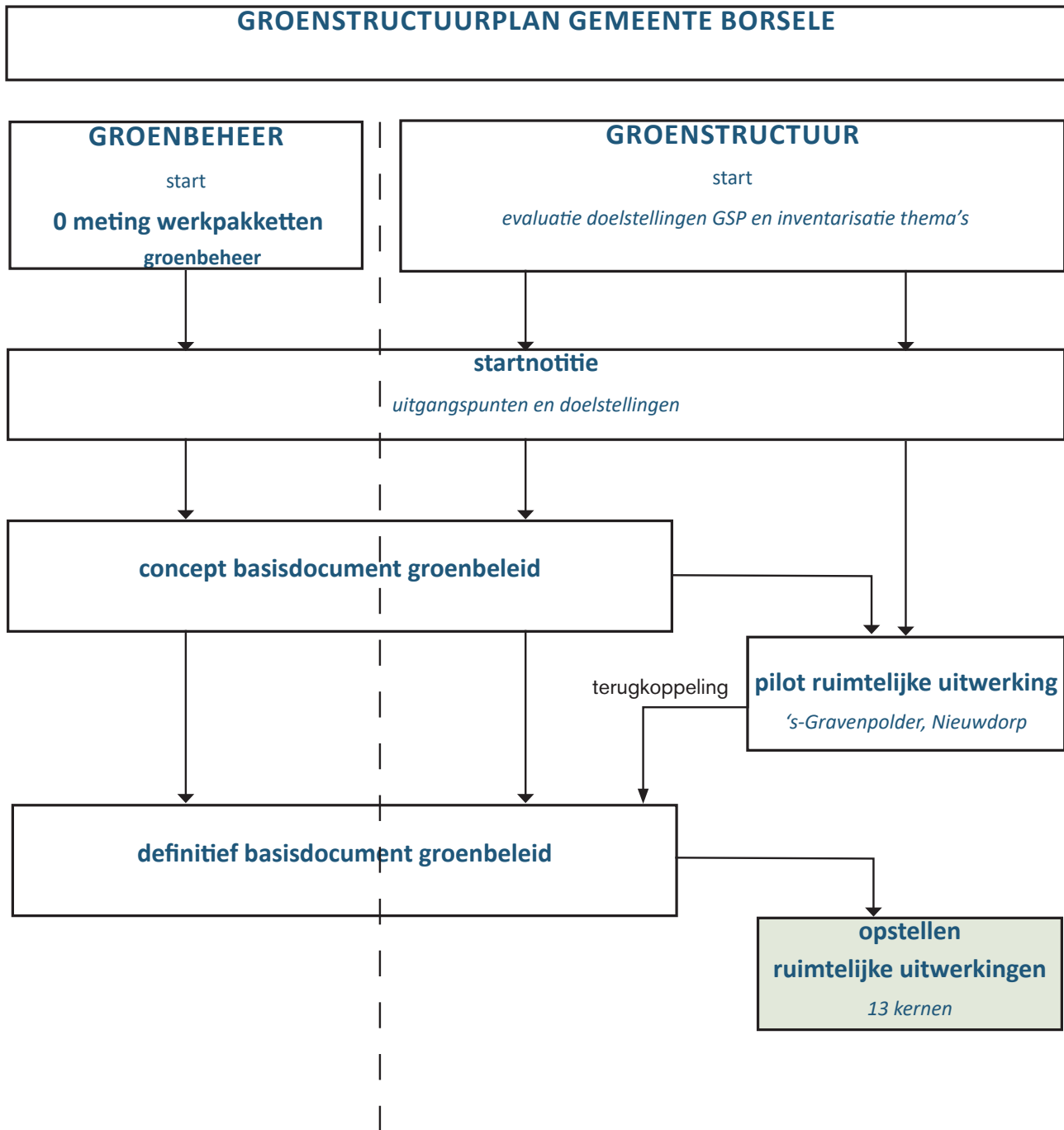
4.1 inleiding	53
4.2 ambitie groenstructuur	53
4.3 beheerniveaus, groenzonering	56
4.4 ambitie biodiversiteit	60
4.5 ambitie klimaatadaptatie	66
4.6 integrale ambitiekaart	72

<i>Bronnen</i>	80
----------------	----



1. INLEIDING





▲ *Figuur 1.1: schema proces Groenstructuurplan en Pilot Ruimtelijke Uitwerking*

1.1 Aanleiding

In 2016 is een start gemaakt met het actualiseren van het Groenstructuurplan van de gemeente Borsele, dat dateert uit 1997. Zie ook het schema op de pagina hiernaast.

Als eerste stap is het algemene groenbeleid geëvalueerd en geactualiseerd in een nieuw 'Basisdocument Groenbeleid 2018-2038'. Het Basisdocument beschrijft de algemene beleidslijnen voor het openbaar groen aan de hand van een aantal thema's.

Het groenbeleid wordt vertaald in een ruimtelijke uitwerking per woonkern, zoals deze voor de kern Heinkenszand. Het beschrijft hoe het openbaar groen in het dorp er in de komende 20 jaar concreet uit gaat zien. Wat zijn de belangrijke en minder belangrijke groene elementen en hoe worden de ambities vormgegeven en bereikt?

1.2 Doelen

De belangrijkste doelen van het Groenstructuurplan zijn het realiseren van een hoge ruimtelijke kwaliteit van de buitenruimte, het vergroten van de biodiversiteit van het openbaar groen en het inspelen op een veranderend klimaat.

I. Hoge ruimtelijke kwaliteit

Het realiseren van een hoge ruimtelijke kwaliteit is een doelstelling die ook centraal stond in het Groenstructuurplan van 1997. Dit heeft onder meer geresulteerd in diverse omvormings- en herinrichtingsplannen van de openbare ruimte, waardoor de grootste ruimtelijke knelpunten in de afgelopen jaren reeds zijn aangepakt. Het accent ligt op deze locaties op continuering en beheer van de buitenruimte. In de analyse worden de nog aanwezige en eventuele nieuwe ruimtelijke kansen en knelpunten weergegeven.

II. Vergroten biodiversiteit

Een tweede hoofddoel is om het openbaar groen meer van betekenis te laten zijn voor de flora en fauna. De teruggang van de biodiversiteit (het aantal aanwezige plant- en diersoorten) kan worden beperkt door gevarieerd en natuurlijk openbaar groen. In het Groenstructuurplan wordt de beleidslijn uit 2016 uitgewerkt, waarin de gemeente Borsele ervoor kiest om maatregelen te nemen voor het herstellen en verbeteren van de biodiversiteit, met extra aandacht voor fruitbestuivende insecten.

III. Klimaatadaptatie

De derde opgave voor de komende planperiode is het inspelen op het veranderende klimaat, ook wel klimaat-

adaptatie genoemd. In de Ruimtelijke Uitwerking wordt middels een ambitiekaart aangeduid hoe het openbaar groen kan bijdragen aan het verminderen van de effecten van toenemende extreme neerslag en hitte.

Een verdere inhoudelijke verdieping van de thema's biodiversiteit en klimaatadaptatie, evenals een beschrijving van het algemene groenbeleid is te vinden in het Basisdocument Groenbeleid.

1.3 Leeswijzer

De ruimtelijke uitwerking van de kern Heinkenszand wordt in *hoofdstuk 2 - karakteristiek* ingeleid met een beschrijving van de historie en stedenbouwkundige opbouw van het dorp, gevolgd door een beschrijving van de huidige situatie van het openbaar groen. De beschrijving mondt uit in een kaartbeeld van de huidige groenstructuur en een kaart met de eigendomssituatie van de hoofdgroenstructuur.

In *hoofdstuk 3 - kwaliteiten en kansen* wordt het huidige beeld van het groen geanalyseerd. De analyse vindt plaats aan de hand van de thema's zoals die ook in het Basisdocument van het Groenstructuurplan worden gehanteerd. Er worden naast kwaliteiten en knelpunten ook kansen aangegeven voor de komende planperiode.

In *hoofdstuk 4 - wensbeeld* worden de wensbeelden voor de groenstructuur en de thema's biodiversiteit en klimaatadaptatie uiteengezet. De wensbeelden worden per thema kort toegelicht.

Naast de groene hoofdstructuur wordt in dit hoofdstuk ook de zonering van de beheerniveaus in de woonkern vastgelegd. De beheerniveaus duiden aan waar intensief of extensief beheer wordt toegepast. Tevens geeft het beheerniveau aan of specifieke groepen in het beplantingsassortiment op een plek kunnen worden toegepast.

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een integrale ambitiekaart, waarin de thema's op elkaar zijn geprojecteerd. De grotere of meer integrale deelprojecten worden vervolgens omschreven en verbeeld.

Hoofdstuk 5 - investeringen omvat een investeringsraming voor de ambities van groenstructuur, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Vaak kan worden meegelift op de programma's van wegen en rioleringen. De benodigde investeringen die inzichtelijk worden gemaakt, hebben dan ook betrekking op de groene component. Hoofdstuk 5 wordt in een separaat bijlagenrapport behandeld.



2. KARAKTERISTIEK VAN HEINKENSZAND





▲ Gemeente Borsele met daarin de kern Heinkenszand

2.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft het ontstaan van het dorp, de bodemgesteldheid en de natuurlijke plantengroei. Deze karakteristieken vormen de basis voor het dorp en de planten die er groeien, het groen. Vervolgens wordt de ruimtelijke opbouw van het dorp beschreven. Bij de beschrijving van de verschillende wijken wordt ook het aanwezige groen behandeld. Het hoofdstuk mondt uit in een kaartbeeld van de huidige groenstructuur van Heinkenszand.

2.2 GEOGENESE EN BODEM

Het landschap van de gemeente Borsele is het resultaat van een eeuwenlang ontstaansproces. Omstreeks het begin van de jaartelling is de kustlijn van Nederland, op een enkele riviermonding na, gesloten. Achter de duinenrij ligt een moerassige laagte, waarin veenvorming plaats vindt. Dit uitgestrekte veenmoeras wordt doorsneden door rivieren en kreek. Regelmatig verzanden de waterlopen, waarna ze een nieuwe bedding zoeken. Zo ontstaat in het veengebied een complex patroon van kreek- en rivierbeddingen.

Omstreeks het jaar 275 na Chr. begint de zeespiegel geleidelijk te stijgen en wordt het klimaat instabiel.

Deze periode wordt gekenmerkt door een groot aantal stormen. De zee breekt door de gesloten duinenrij en er ontstaan grote zeearmen die diep het veenmoeras binnendringen.

Aan het eind van de Romeinse tijd, omstreeks het jaar 400, ontstaat bij stormvloed de diepe zeegeul van het Veerse Gat. Deze dringt tot het huidige Zuid-Beveland het land binnen. De binnendringende zee bedekt het veen met een laag slib; er ontstaat een uitgestrekt schorregebied. Zeeland wordt in deze stormachtige tijd niet meer permanent bewoond.

Omstreeks 800 na Chr. vestigt de mens zich opnieuw in Zeeland. Het klimaat wordt rustiger en de droge, hoger gelegen delen worden weer voor bewoning geschikt. Tijdens een zware stormvloed in 1014 schuurt de Schelde-arm in Zuid-Beveland opnieuw uit. Hierbij ontstaat de Zwake, een zee-arm van formaat.

Oudland

Na de watersnood in 1134 wordt begonnen met het bouwen van een grote ringdijk om het bewoonde gebied. Deze eerste bedijkingen worden Oudland genoemd. Het Oudland kenmerkt zich door de veenlaag die in de bodem bewaard is gebleven. De Breede Watering bewesten Yerseke is de naam van de eerste polder die zo ontstaat. Ter hoogte van Heinkenszand vormt



▲ *Ontwikkeling Heinkenszand en omliggend landschap, ca 1920, 1950, 1975, 2017. De eilandkern (opwas) met zijn schillen van aanwasolders is hierop goed te herkennen. Op de bovenste kaarten is het oudland groen en kleinschalig.*

de Grotedijk de westelijke grens van deze polder. Ook de van oorsprong individuele eilanden Borsele, Baarland en Oudelande, worden door de aanleg van een ringdijk met elkaar verbonden. Heinkenszand bestaat in deze tijd nog niet en is onderdeel van de geulen en platen van de Zwake.

Nieuwland

Tegen de dijken van het Oudland ontstaan door aanslibbing schorren. De plaatselijke ambachtsheren krijgen van de Graaf van Holland en Zeeland toestemming om deze "aanwassen" te bedijken, mits deze grenzen aan een stuk land dat al hun eigendom is. De schorren worden bedijkt en als landbouwgrond in gebruik genomen. Deze polders staan bekend als Nieuwland. Door de opslibbing liggen deze Nieuwlandpolders vaak wat hoger gelegen dan de Oudland-gebieden. De bodem van deze Nieuwland-polders bestaat uit een dik pakket vruchtbare klei.

De geheel door water omgeven zandplaten in de Zwake, blijven in eerste instantie eigendom van de graaf zelf. In de tweede helft van de 13e eeuw schenkt de Graaf echter de opwassen tussen Walcheren, de Brede Watering en Borsele aan het geslacht van Schenge, de Heren van 's Heer-Arendskerke. Eén van deze opwassen wordt de kern van Heinkenszand.

De eerste polder van Heinkenszand is de Oudelandpolder. Kort na de inpoldering van Het Oudeland komen er twee polders bij: Het Oosterland en de Oosterguite. Aan het eind van de 14e eeuw bestaat Heinkenszand uit een cluster van vijf polders, mede ingedijkt door de Heeren Van Schengen, een adellijk geslacht. Nog steeds is Heinkenszand een eiland, hoewel de gebieden buiten de polders snel verzanden en bestaan uit slikken en schoren. Als ook de Plate Polder is ingepolderd wordt er een verbinding gemaakt met overig Zuid-Beveland en is Heinkenszand niet langer een eiland. Deze verbinding ligt nu aan het eind van de Stenevate/Kruisewegje. Deze dam zal tussen 1414 en 1420 zijn gelegd.

2.3 LANDSCHAP EN NATUURLIJKE VEGETATIE

Het landschap in de omgeving van Heinkenszand is een waardevol cultuurhistorisch landschap. Kenmerkend zijn de afwisseling van Oud- en Nieuwlandpolders en de dijken met monumentale boombeplantingen. De vele kreekresten, meidoornhagen, grenslinden en welen verschaffen het gebied een sterk natuur- en cultuurhistorisch perspectief. De continue strijd tegen het water is voelbaar aanwezig in dit landschap.



▲ *Ontwikkeling van de dorpskern Heinkenszand in de afgelopen honderd jaar. Resp. ca 1920, 1950, 1975, 2017.*

De van nature op de kreekruggronden voorkomende vegetatietypen behoren tot het Alno-Ulmionverbond (Elzen-Iepenverbond). Het betreft vegetaties op rijke, vochtige gronden. Binnen dit verbond is er een onderverdeling te maken in: Circaeo-Alnion (elzenverbond) voor bodems met een wat natter karakter, te vinden op de poelgronden, en het Ulmion (iepenverbond) op bodems met een wat lichtere samenstelling (de zavelgronden van de kreekruggen). Het elzenverbond wordt gekenmerkt door: eik, els, zwarte populier, vogelkers, vlier, dagkoekoeksbloem, pinksterbloem, bloedzuring en smele. Het iepenverbond wordt gekenmerkt door: eik, iep, esdoorn, es, hazelaar, vlier, klimop en helm-bloem.

2.4 HISTORIE VAN HET DORP

De familie Van Schenge heeft aan het einde van de 16e eeuw en het begin van de 17e eeuw grote delen van Heinkenszand in bezit en vormt het dorpje om tot een - gezien in de tijdspanne en in vergelijking met de omringende dorpen - indrukwekkende plaats. Rond 1588 wordt slot Watervliet aangelegd (op de plaats van het

huidige Bos van Van Citters, ter hoogte van de huidige Ganzestraat) door de familie Brouwer uit Goes, die zich later Van Watervliet gingen noemen. Verdere families van aanzien met bezittingen in Heinkenszand waren de familie Hurgronje en de familie Van Citters. Daarnaast bestond er reeds sinds de 15e eeuw een tweede slot in Heinkenszand, het slot Barbestein. Van dit slot Barbestein (op deze plek liggen nu de Rooms-Katholieke kerk en begraafplaats) rest nu nog de veste, de voormalige slotgracht. In 1694 is de bevolking van Heinkenszand gegroeid tot ongeveer 800 inwoners; er staan er circa 162 huizen. De kroniekschrijver Smallegange noemde het in die tijd 'seer ryk' aan inwoners. De bebouwing van het dorp concentreert zich vooral rond de Dorpsstraat en enkele zijstraten, zoals het Stenen Slop (de huidige Stenevate geheten) en het Aarden Slop (nu Het Dijkje geheten).



▲ Hervormde kerk en Dorpsstraat in ca. 1920

▲ Dorpsstraat, ca 1925

▲ Opening van het station in ca. 1927

Kerken

Bij de Reformatie komt de Dorpskerk, die oorspronkelijk in het bezit was van de Rooms-Katholieken, in handen van de protestanten. Vanuit Vlaanderen komen veel protestantse vluchtelingen richting onder meer Heinkenszand; een deel van de bevolking van Heinkenszand blijft echter trouw aan het Rooms-Katholieke geloof. Tot aan de tijd van de Bataafse Republiek kunnen de Rooms-Katholieken moeilijk in het openbaar hun geloof uitoefenen. In 1805 kunnen zij echter het dan vervallen slot Barbestein kopen, welk slot later wordt verbouwd tot een nieuwe kerk. Er wordt eveneens een begraafplaats aangelegd, waarop in 1912 een replica van de Lourdesgrot wordt gebouwd.

In 1844 is de Dorpskerk vanwege zijn bouwkundige staat aan vervanging toe en vindt er een verbouwing plaats.

Na-oorlogse ontwikkelingen

Pas in de loop van de 20e eeuw ontstaat er nieuwe bebouwing in zijstraten van de Dorpsstraat. Eind jaren 60 ontstaat de wijk Oosterguite en vanaf de jaren '70 be-

gint men met de bouw van de wijk Watervliet, waarvan de laatste huizen begin jaren '90 worden opgeleverd. Met het latere nieuwbouwproject Over de Dijk, dat eind jaren '90 start en thans nog steeds in ontwikkeling is, groeit het inwoneraantal van Heinkenszand tot het huidige aantal van 5.500.

In 1969 wordt in de Stellegpolder een plas gegraven, deels voor de zandwinning, die noodzakelijk is voor de aanleg van de snelweg A58 en deels ten behoeve van recreatieve doeleinden. Er ontstaat in de loop der jaren een recreatiegebied met onder andere een zwembad, een camping en een bungalowpark met restaurant.

Op 1 januari 1970 wordt de gemeente Heinkenszand opgeheven en wordt het dorp een onderdeel van de nieuw gevormde gemeente Borsele. Het Gemeentehuis blijft echter in Heinkenszand staan, waardoor het dorp zich ontwikkelt tot bestuurscentrum van de gemeente. (bron: Wikipedia)

2.5 RUIMTELIJKE OPBOUW

In deze paragraaf wordt de ruimtelijke opbouw van Heinkenszand beschreven. Zowel de stedenbouwkundige aspecten als de huidige verschijningsvorm van het openbaar groen zijn hiervoor bepalend. In de tekst wordt grofweg een chronologische volgorde aangehouden, startend bij het historische dorpscentrum en vervolgens met hierop aanluitende dorpsuitbreidingen. Grotere eenheden als bijvoorbeeld bedrijfsterreinen, begraafplaatsen en sportvelden worden apart behandeld.

De beschrijving mondt uit in een kaartbeeld van de huidige groenstructuur, gekoppeld aan een kaart met de eigendomssituatie van de hoofdstructuur.

Dorpsstraat/Stationsweg

De oude kern van Heinkenszand wordt gevormd door de Dorpsstraat/Stationsweg en de daaraan gelegen bebouwing. De Dorpsstraat ligt op de dijk tussen de Oosterlandpolder en de Oosterguitempolder en heeft daarmee de vorm van een langgerekt lint. Heinkens-

zand wordt daarom als dijkdorp gekarakteriseerd. Vanwege de ligging op de dijk heeft de Dorpsstraat een smal profiel. De woonhuizen langs de Dorpsstraat zijn over het algemeen klein van formaat. Het oorspronkelijke dorpscentrum heeft mede daardoor een kleinschalig karakter.

Langs de Dorpsstraat en de Stationsweg zijn een aantal markante boerenerven aanwezig, waarop de dorpsbebouwing zich nooit heeft uitgebreid. Dit is aan de zuidzijde de hoeve Landlust, met aangrenzend een weiland. Het weiland heeft enkele fraaie vrijstaande bomen en een oude drinkpoel. Langs de Dorpsstraat is als uitwerking van het groenstructuurplan 1997 een rij linden en een haag aangebracht ter hoogte van het achterliggende weiland. Deze bomen zijn inmiddels uitgegroeid tot een groenstructuur van betekenis. Aan de Stationsweg ligt de hoeve Molenhof. Een rij monumentale linden langs de Stationsweg completeert de groene erfbeplanting. Een fraaie grenslinde markeert vervolgens het einde van het dorp op de kruising met de Slaakweg.

▼ *Historisch beeld Clara's Pad*





▲ Gravure van de voormalige ridderhofstede Barbistein

▲ Gravure van het voormalig 'Huys Watervliet' met omringende parkaanleg (Smallegange)



▲ Gravure van het voormalig 'Huys Watervliet'

Clara's Pad

Een tweede belangrijke weg in het Dorp is Clara's Pad. Deze weg is in de loop der tijd uitgegroeid van een zijweggetje van de Dorpsstraat tot de belangrijkste verbindingsweg met Goes. Clara's Pad ligt niet op een dijk maar loopt door de polder. Enkele decennia geleden was deze weg een monumentale laan met een aan beide zijden dubbele rijen boombeplanting. De weg heeft een markant breed profiel met woningen op ruime afstand van de weg. Recentelijk is het eerste deel van Clara's Pad tussen de Dorpsstraat en de dijk en de Noordlandseweg heringericht. Het historische profiel met drie rijen bomen en een middenberm is teruggebracht en ook de iepen (een ziektebestendige soort) zijn weer ingeplant. Het tweede deel van Clara's Pad heeft een belangrijkere verkeersfunctie. Hier staan essen in grasbermen langs de weg. De essen hebben een matige kwaliteit.

Stenevate - Eendvogelstraat

De Stenevate vormt de verbinding van de Dorpsstraat met de Provinciale weg N665 (Drieweg). Ook dit was vroeger een onbeduidend zijweggetje. Met de aanleg

HOOFDLIJNEN STEDENBOUWKUNDIGE OPBOUW HEINKENSZAND





Toelichting op de kaart

De kaart geeft de belangrijkste ruimtelijke dragers van het dorp weer. Dit kunnen wegen of dijken zijn, maar ook groene (park)gebieden of pleinen. De kerken zijn aangeduid met een icoon. De verschillende uitbreidingswijken hebben een meer donkere tint naarmate ze ouder zijn. De namen van de belangrijkste wijken, dijken en straten zijn op de kaart weergegeven.

Legenda

-  dijk hoofdstructuur
-  dijk
-  verdwenen dijk
-  straat hoofdstructuur
-  straat
-  voormalige spoorlijn
-  structurerende ruimte (groen of plein)
-  kerk
-  wijken
-  bedrijventerrein/industrie
-  parkbos
-  dorpsweide





▲ Sporthal de Stenge anno 1990



▲ Blasiuskerk



▲ Dorpsstraat



▲ Stenevate ter hoogte van de supermarkt

van de Drieweg rond 1980 heeft deze weg aan belang gewonnen als tweede ontsluitingsweg van het dorp. Het eerste gedeelte (tot aan de grensline) is ondanks de relatief hoge ligging niet onderdeel van een polderdijk. De weg is hier onbeplant en grenst aan diverse grootschalige winkelpanden. Vanaf de grensline volgt de weg het tracé van de voormalige Zuidzaksedijk, die bij de Zilverschoonstraat zijn loop door de polder hervat.

Het laatste deel tot aan de Drieweg ligt de weg parallel aan een restant van de Zuidzaksedijk. De weg heeft hier een breed grasprofiel en is ingeplant met twee rijen platanen.

De Eendvogelstraat vormt de verbinding van het dorpscentrum met de uitbreidingswijk Watervliet en verder naar de N667 richting 's-Heerenhoek. Deze weg is beplant met essen aan weerszijden van de weg in een relatief brede grasberm. De essen zijn van matige kwaliteit.

Dijken in en om het dorp

Naast de wegenstructuur is ook de dijkstructuur bepalend voor de ruimtelijke hoofdlijnen in het dorp. De grondlichamen vormen vanouds de scheidingen tussen de polders en vandaag de dag soms de scheiding tussen uitbreidingswijken. Deels zijn de dijken beplant met één of meerdere rijen bomen. Het zijn dan fraaie linten die het dorp een groene achtergrond geven, bijvoorbeeld de Kraaiendijk. Een aantal dijken zijn vergraven en hierdoor niet tot nauwelijks meer herkenbaar, bijvoorbeeld de Westdijk.

Voormalige kastelen en buitenplaatsen

In Heinkenszand hebben ooit twee kastelen gestaan; de ridderhofstede Barbistein en 't Huys Watervliet. Barbistein lag ten oosten van de Dorpsstraat; Watervliet ten westen daarvan.

Voormalige ridderhofstede Barbistein

Het kasteelterrein van Barbistein wordt omringd door een gracht. De huidige Kerkdreef is de voormalige oprijlaan van de Dorpsstraat naar het herenhuis. Op het terrein van Barbistein staan nu de Rooms-Katholieke

Blasiuskerk, de pastorie en het mortuarium. Ook ligt hier de katholieke begraafplaats. Het gebied staat nu bekend als het "Blasiusterrein". De landerijen van Barbistein liepen van de Stenevate tot aan Clara's pad.

Voormalig Huys Watervliet

Op de plek van 't Huys Watervliet staan nu de huizen van de Ganzestraat. Het koetshuis is de enig overgebleven bebouwing van de voormalige buitenplaats. Het koetshuis staat in een relict van het eens uitgestrekte parkbos. In het verloop van een aantal wegen haaks op de Dorpsstraat zijn voormalige lanen van dit parkbos te herkennen. Het wandelpad achter de speeltuin en de begraafplaats gaat vrijwel zeker terug op de toegangsdreef van het slot. Deze was ooit beplant met 5 rijen bomen. Het parkbos is nu onderdeel van de boerderij 'Landlust' en in eigendom van Stichting Het Zeeuws Landschap.

Zowel het Parkbos Landlust als Het Blasiusterrein vormen belangrijke groene elementen in het dorp. Er staan waardevolle en oude bomen, wat de terreinen uniek maakt in het vaak met zout water overstromde Zeeland.

▼ *De Westerstraat*

▼ *De begraafplaats aan de Kerklaan*



Dorpscentrum

Het centrum van Heinkenszand wordt vanouds gevormd door de bebouwing langs de Dorpsstraat. Vanwege het smalle dijkprofiel is hier nooit veel beplanting geweest. Wel waren er pleksgewijs leilinden voor de gevels van de huizen aanwezig. De herinrichting van de Dorpsstraat heeft het straatprofiel rustig gemaakt en flexibel inzetbaar voor zowel laden en lossen als voor de diverse verkeersstromen. Vanwege de beperkt beschikbare breedte is er sprake van een spanningsveld tussen het verkeer en de winkelfunctie. De huidige beplanting bestaat uit kleine blokken van olijfwilg en op plekken waar meer ruimte is een enkele boom.

Op het kerkhof staan vanouds grote bomen. Het kerkhof maakt met gazons, omliggende muur en monumentale bomen een fraaie groene indruk.

Ook in de huidige situatie is de Dorpsstraat het voorzieningencentrum van Heinkenszand. De bebouwing langs de Dorpsstraat is echter in de loop der tijd steeds aan veranderende eisen aangepast. Ook zijn er nieuwe gebouwen bijgeplaatst die vaak een grotere maat hebben dan de bestaande bebouwing. Het beeld van

▼ *Het parkje met de brandvijver*

▼ *De speeltuin Ganzehof*



de Dorpsstraat is zo in de loop der jaren geleidelijk veranderd. Het centrum heeft een 'moderner' aanzien gekregen en is, behoudens de profielbreedte, minder kleinschalig geworden.

In de jaren '70 van de vorige eeuw zijn er aan de noordoostzijde van de Dorpsstraat achtereenvolgens scholen, het gemeentehuis, een sporthal en vervolgens ook een supermarkt gebouwd. Dit gebied aan weerszijden van de Blasiuskerk heeft zich vanwege de aanwezigheid van deze functies en door diverse herinrichtingen ontwikkeld tot 'mede-centrumgebied'. De verschillende functies zijn geplaatst in een ruime, groene setting. Doordat ook het autoverkeer in deze zone beperkt is ontstaat bijna een campus-achtige sfeer. Rond de supermarkt aan de Stenevate is sprake van een meer op functionaliteit gerichte inrichting van (diverse) verharde parkeerterreinen en zakelijke winkelpanden.

Eerste na-oorlogse uitbreiding

De eerste uitbreiding van Heinkenszand dateert uit de vijftiger jaren. Het betreft de Vijverstraat, de Kerklaan, Simonswei, de Westerstraat, de van Cittersstraat en de Julianastraat. De woongebieden uit deze periode heb-

ben een heldere stedenbouwkundige opzet en eenvoudig karakter. Dit komt tot uiting in de grootte van de woningen en de inrichting van de openbare ruimte. De basis voor deze eerste uitbreiding is de Julianastraat, een oude aftakking van de Dorpsstraat.

De Kerklaan was oorspronkelijk een wandelpad, waarlangs de bewoners van de polder Oudeland naar de kerk liepen. Ter hoogte van de wijk Watervliet is dit pad verdwenen. Tussen de Westdijk en de Oudelandseweg is het pad als wandelpad nog steeds aanwezig. In de wijk is spaarzaam openbaar groen aanwezig. Incidenteel staan er bomen (o.a. meelbes) in particuliere tuinen, waarschijnlijk overblijvende exemplaren van een meer aaneengesloten boombeplanting. Centraal in de wijk ligt een klein park met een brandvijver, een lindenlaantje en een bescheiden boomweide van notenbomen. Tussen de bebouwing aan de Ganzestraat en de Kerklaan liggen de Algemene begraafplaats en een grote speeltuin; de Ganzehof. De speeltuin bestaat uit een groot grasveld met verspreid staande bomen en spelobjecten. Recentelijk is er een groot klimtoestel

▼ *Jacob Valckestraat*

▼ *Parkje aan de Rembrandtstraat*

▼ *Laan van Barbestein*





▲ *De Eendvogelstraat met essen*



▲ *De Zangvogelstraat met lindebomen*



▲ *De kenmerkende structuur van groene achterpaden in Watervliet*

▲ *Roofvogelstraat*



bijgeplaatst. De Speeltuin wordt omgeven door singe-
beplanting, op de grens met de achterliggende tuinen.

Uitbreidingswijk Barbestein

De wijk Barbestein ligt tussen de Dorpsstraat en de Kraaiendijk en is ontstaan in de periode tussen 1966 en 1971. Op deze plek lag ooit het parkbos van de voormalige buitenplaats 'Barbistein'.

De wijk heeft een eenvoudige en heldere stedenbouwkundige opzet; er zijn twee lange rechte straten met een aantal kortere dwarsstraten. De straten zijn wat ruimer gedimensioneerd dan in de eerste naoorlogse uitbreiding. De huizen zijn traditioneel van opzet; rijtjeshuizen, twee-onder-een-kappers en vrijstaande woningen bepalen het beeld. De rooilijnen van de woningen liggen veelal in elkaars verlengde. Het straatbeeld in de wijk Barbestein is daarmee eenvoudig en rustig.

Bijna elke straat is met bomen beplant. In veel gevallen staan deze bomen in particuliere tuinen. Verspreid in de wijk liggen enkele kleine plantvakken met sierheesters of rozen. Midden in de wijk ligt een park. De vijver in het park kent waarschijnlijk haar oorsprong in een van de siervijvers van het hof Barbistein. Tegenwoordig

wordt de waterpartij ook gebruikt als brandvijver, en is als dusdanig bestemd.

Uitbreidingswijk Watervliet

Vanaf ongeveer 1970 is aan de wijk Watervliet gebouwd. De wijk is in een aantal fasen tot stand gekomen. Een duidelijke lijn in de stedenbouwkundige opzet van Watervliet is de Eendvogelstraat. Deze weg vormt de hoofdontsluiting door de wijk en verbindt de woongebieden met de uitvalswegen in de omgeving van de kern. De weg is aan weerszijden beplant met essen, die in relatief ruime grasbermen staan. Ter hoogte van de Boomeend bestaat de laanbeplanting langs de Eendvogelstraat uit platanen in plaats van essen.

Van een tweede orde zijn de straten Zangvogelstraat-Roofvogelstraat-Waadvogelstraat-Reigerstraat. Deze straten ontsluiten de vele hofjes en dwarsstraten, die vaak doodlopend zijn. Van deze vier straten heeft alleen de Zangvogelstraat een doorgaande laanbeplanting van linden, aan weerszijden van de weg. De overige straten hebben meer gefragmenteerde en wisselende boombeplanting.



▲ Afwisseling van voor- zij- en achterkanten van bebouwing in het straatbeeld

▲ Erfgrenzen zijn beeldbepalend

▲ Waterstructuur rond de Hoendervogellaan

▲ Boomeend

Opvallend kenmerk van de hele wijk is een fijnmazige structuur van wandelpaden die afwisselend voor en achter de huizen langs lopen. Oorspronkelijk werden de paden begeleid door stroken inheemse bosbeplanting. Deze zijn begin deze eeuw vervangen door een structuur van gras en enkele verspreide bomen. Op de grenzen met de erven zijn hagen geplant.

Ondanks de regelmatige plattegrond is het geheel van hofjes, insteekwegen, wandelpaden en beplantingsstroken complex en onoverzichtelijk. Dit wordt versterkt door de steeds wisselende oriëntatie van de huizenblokken, in combinatie met eveneens wisselende voor- en achterkanten van de woningen. In alle straatbeelden in de wijk komen voor- zij en achterkanten van huizenblokken voor, met bijbehorend zicht op kopgevels en erfgrenzen van tuinen.

Roofvogelstraat/ Zangvogelstraat

Een opvallend element in de plattegrond van Watervliet is het vierkant dat wordt gevormd door de Roofvogelstraat en de Zangvogelstraat. Dit deel van de wijk is in

de jaren '70 tot stand gekomen. In eerste fase is de Zangvogelbuurt gebouwd. Een paar jaar daarna is de Roofvogelbuurt gerealiseerd. Het vierkante wegennet ontsluit de woonerven die zowel binnen als buiten het vierkant liggen.

Centraal in het vierkant ligt een speelplek, ontsloten door wandelpaden. Op de speelplek staan enkele monumentale platanen. Langs de westzijde grenst de wijk aan de voormalige Sloespoorlijn. Hier ligt een iets bredere groenstrook bestaande uit een sloot met schouwstrook en enkele meters bosplantsoen tegen de zijkanalen van de tuinen. Op de koppen van de insteekjes is soms zicht op het achterliggende polderland mogelijk.

Ganzestraat / Talingstraat

De Ganzestraat en de Talingstraat zijn twee woonerven die aan de Eendvogelstraat zijn gekoppeld. Ze zijn in de jaren zeventig gerealiseerd. De erven hebben een verkeersluwe opzet. Door de stedenbouwkundige opzet zijn er veel blinde kopgevels in het straatbeeld aanwezig. Opvallend is de ligging van enkele voortuinen aan het wandelpad achter de Speeltuin/Begraafplaats. Het wandelpad gaat terug op de oprijweg van het om-

grachte kasteelterrein van Watervliet, dat in zijn geheel binnen de contour van de Ganzenstraat heeft gelegen.

Zwanestraat / Smientstraat

De Zwanestraat en de Smientstraat vormen een afzonderlijk geheel ten opzichte van de rest van de wijk. Deze buurt is begin jaren tachtig gebouwd. Het wordt ontsloten door een weg met een regelmatig knikkend tracé. Langs de buitenrand staan vrijstaande huizen met ruime voortuinen. Een aantal woningen van de Eendvogelstraat grenst met de achtertuinten aan de Zwanestraat. In het straatbeeld enkele bomen aanwezig in plantvakken. In het centrum van de buurt ligt een klein speelveld, met enkele fraaie oude bomen.

De buurt wordt omgeven door een doorgaand wandelpad in een grasstrook. Aan de zijde van het parkbos Landlust staan in deze strook een rij fraaie oude hoogstam fruitbomen. Vanaf het wandelpad is een toegang tot de sportvelden mogelijk.

Vanaf de Eendvogelstraat zijn er kleine insteekjes gemaakt: de Duikeend, de Zwemeend en de Zaagbek.

Deze zijn doodlopend en takken aan op de achterliggende wandelpaden aan de westzijde. In de hofjes is nagenoeg geen openbaar groen.

Waadvogelstraat e.o.

De Waadvogelstraat takt via de Reigerstraat aan op de Westdijk. Ook in dit deel van Watervliet bepalen woonerven het beeld. Langs de Waadvogelstraat ligt een speeltuin bij een groot speelveld, dat grenst aan de langzaamverkeerroute. Ook aan de Steenloperstraat grenst een kleine speeltuin aan de langzaamverkeerroute. De zeer smalle Flamingostraat maakt door de vrijstaande huizen en de relatief grote tuinen een zeer groene indruk. Achter de Flamingostraat en de Strandloperstraat grenst de wijk aan de Westdijk. Hier ligt een sloot met schouwstrook naast de weg. Op de grens met de achtertuinten zijn meest groene erfscheidingen geplant. De dorpsrand maakt hierdoor een groene en verzorgde indruk.

Hoendervogellaan e.o.

De volgende uitbreiding van Watervliet is de Hoendervogellaan e.o. Dit gedeelte is begin negentiger jaren

▼ *Centrale waterpartij in 'Over de Dijk'*

▼ *Straatbeeld van de Rozemarijnstraat*



▼ *De Kraaiendijk vormt een groene achtergrond*

▼ *De monumentale trap bij de Stenge*



gebouwd. In deze buurt wijk ligt een waterstructuur van sloten die met behulp van vijverfolie zijn gemaakt. De sloten worden begeleid door berm en bosstroken op de grens met de tuinen. Er liggen merendeels achtertuinen aan het water. Langs de Heinkenszandseweg verbreedt de groene zone zich tot een ruime parkrand met waterpartijen.

Boomeend

De Boomeend is de meest recente en laatste uitbreiding van Watervliet. Dit is een buurtje met vrijstaande woningen op ruime kavels. In de koopakte van de woningen zijn voorwaarden opgenomen voor het handhaven van de beukenhagen op de grenzen van de kavels. Dit geeft het buurtje een bijzonder groene uitstraling. Net als bij de Eendvogelstraat verbreedt de ruimte zich richting de Heinkenszandse weg. Deze ruimte vormt een fraaie groene entree van Heinkenszand.

Over de Dijk

Vanaf 2004 is gebouwd aan de wijk 'Over de dijk', waarmee de sprong van het dorp over de Kraaiendijk wordt bedoeld. Eerst is het oostelijke deel gebouwd, met daarin opgenomen het zorgcomplex Dijkstede.

Vanaf 2007 is het westelijke deel bebouwd. Plan 'Over de dijk' is anno 2018 nog niet geheel voltooid.

De twee delen van de wijk worden gescheiden door een grote waterpartij, met een zichtlijn naar het achterliggende polderland. De zichtlijn is middels een kunstwerk uitgespaard in de geluidswal van de Drieweg. De waterpartij vormt een visuele koppeling van het dorpcentrum ter plaatse van de Stenge met het Landschap.

De wijk bestaat grotendeels uit vrijstaande en twee-onder-één-kap woningen. Langs de waterpartij staan enkele appartementgebouwen. De stedenbouwkundige opzet grijpt terug op de eenvoud van de jaren zestig: relatief rechte wegen en een heldere opzet van voor- en achterkanten. De centrale wegen Rozemarijnstraat en Hoefbladstraat zijn voorzien van een laanbeplanting van linden in brede grasbermen. De zijstraten maken eveneens een groene indruk. Het openbaar groen ontbreekt hier. Het groene karakter wordt bepaald door de voortuinen en de aanwezige bomen. Langs de Kraaiendijk zijn enkele woonblokken met patio's gebouwd. Deze staan in grote gazonvlakken, op ruime afstand van de Kraaiendijk.

Bedrijventerreinen

▼ *Bedrijventerrein Noordlandseweg*

▼ *De Noordzak gezien vanaf de afrit van de snelweg*

▼ *De Noordlandseweg is aan de westzijde van het bedrijfsterrein beplant met elzen*

▼ *De Noordzak aan de zijde van de snelweg*





▲ De entree van de begraafplaats aan de Kerklaan



▲ De begraafplaats aan de Noordlandseweg



▲ De entree van Parkbos Landlust



▲ Sportpark naast het Parkbos Landlust

Heinkenszand heeft twee bedrijfslocaties, het bedrijventerrein Noordzak en het bedrijventerrein Noordlandseweg.

De laatstgenoemde is de oudste van de twee en is vanaf 1993 ontwikkeld. Het is een puur functioneel ingericht terrein zonder noemenswaardige groene en representatieve inrichting. Langs de omliggende Platendijk is een strook bosplantsoen geplant met daarin opgenomen essenbomen. Langs de Noordlandseweg is een lage haag geplant met daarin opgenomen elzen. Op het terrein zelf zijn recentelijk enkele ligusterhagen aangebracht. Aan de zuid- en oostzijde zijn zeer smalle plantstroken aanwezig. Behoudens de gedeelten grenzend aan de dijken is het bedrijventerrein goed zichtbaar vanuit het omliggende landschap.

Bedrijventerrein Noordzak is gebouwd in de gelijknamige polder en loopt door tot de snelweg A58. Door de ligging en de gemaakte op- en afritten op de snelweg vormt het een belangrijke blikvanger van Heinkenszand voor bezoekers vanuit de rest van het land. De zichtlocatie langs de snelweg is belangrijk voor een deel van de aanwezige bedrijven. De oorspronkelijke beplanting

van populieren is langs de noordzijde vervangen door knotwilgen. Langs de Boerendijk is de beplantingsgordel intact. Langs de oostzijde is momenteel geen opgaande beplanting aanwezig. Het terrein zelf is functioneel ingericht, waarbij op enkele bedrijfslocaties plantaten zijn geplant.

Specifieke objecten

Begraafplaatsen

Oorspronkelijk werd er begraven rond de Hervormde Kerk aan de Dorpsstraat. Ook rond de Roomse Blasiuskerk werd begraven, en dit gebeurt nog steeds. De protestantse begraafplaats is verplaatst naar de Kerklaan.

De begraafplaats aan de Kerklaan vormt een markant groen element in deze verder vrij stenige straat. De begraafplaats ligt meer dan tien meter achter de rooilijn van de straat, achter een groot gazon en hagen. Het terrein zelf is ingedeeld in vier compartimenten, gescheiden door hagen. De graven liggen deels tussen vaste planten, deels in gras en deels in kale grond.

Op de begraafplaats staan enkele fraaie oude bomen waaronder een haagbeuk en een vederesdoorn.

Rond 1992 werd de begraafplaats langs de Noordlandseweg ingericht. Het terrein is in 2010 uitgebreid naar het noorden. De Begraafplaats heeft een eenvoudige geometrische indeling met een centraal middenpad, begeleid door linden en zes kamers, omzoomd met hagen.

Langs de randen is een smalle strook bosplantsoen aanwezig en zijn essen geplant. De begraafplaats is anno 2018 voor de ongeveer 1/3 deel in gebruik genomen.

Parkbos Landlust

Ten westen van de Dorpsstraat ligt vanouds de boerderij Landlust. Grenzend aan de boerderij ligt een parkbos dat ooit behoorde bij het kasteel Watervliet. Dit park is aangelegd in landschapsstijl en bestaat uit een waterpartij en opgaand loofbos. In het bos staan fraaie en oude bomen. Omdat bossen van een dergelijke ouderdom vanwege overstromingen in Zeeland zeldzaam zijn is sprake van een uniek stukje natuur. Het park is vrij toegankelijk voor het publiek.

Sportcomplex

Ten zuiden van het parkbos liggen de sportvelden en tennisbanen. De velden zijn omzoomd met smalle stroken bosplantsoen. Rond de lage bebouwing van het complex is geen opgaande beplanting aanwezig.

Het parkbos Landlust vormt een fraaie groene achtergrond voor het sportcomplex.

Gemeentehuis

Het gemeentehuis ligt op een locatie tussen de twee dijkstructuren van Kraaiendijk/Zuidzaksedijk en De oude kamersdijk/Het Dijkje. Aan de voorzijde en rond het gebouw ligt een groot gazonvlak, waardoor het gebouw in een ruime groene setting staat. De tegenover het gemeentehuis liggende boerderij 't Hof Stenevate' is door de gemeente Borsele aangekocht en ingericht als raadszaal. De groene ruimte rond gemeentehuis vormt een groot contrast met het verdere, sterk bebouwde verloop van de Stenevate richting Dorpsstraat.

▼ *De Drieweg*

▼ *Het gemeentehuis*

▼ *De Heinkensandseweg*

▼ *De voormalige Sloespoorlijn*





▲ *Oever van de Stelleplas*



▲ *Recreatieve bebouwing aan de Stelleplas*

Infrastructuur

Voormalige Sloespoorlijn

Vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw heeft een Ringspoorlijn door de gemeente Borsele gelopen. Na een start met gecombineerd reizigers- en goederenvervoer werd het station Heinkenszand na de tweede wereldoorlog gesloten. Het goederenvervoer blijft tot na 2000 belangrijk, maar het station is dan al opgeheven en de zware goederentreinen passeren het dorp op weg naar het Sloegebied. Met de aanleg van de nieuwe sloespoorweg is de lijn sinds 2003 buiten gebruik. Anno 2018 is het voormalige emplacement als groene open ruimte in het dorp aanwezig. De grond is overgedragen aan natuurmonumenten en er is een doorgaand fiets/wandelpad aangelegd op het tracé van de spoorlijn. Rond het voormalige station zijn enkele fruitbomen geplant.

Provinciale weg N665, Drieweg

De Drieweg takt bij het bedrijventerrein Noordzak af van rijksweg A58, om vervolgens de dorpen Heinkenszand en later Nisse te ontsluiten. Ter hoogte van de wijk Over de Dijk is een doorgaande geluidswal aangelegd. De kruising van Clara's Pad met de Drieweg vormt een belangrijks dorpsentree. Naar het noorden toe is de weg nu onbeplant. In de ruime lussen van de afrit naar de Rijksweg staan enkele solitaire bomen. Verder is vanaf de A58 en de Drieweg een vrij zicht op de bedrijven van bedrijventerrein Noordzak mogelijk.

Provinciale weg N667, Heinkenszandseweg

De Heinkenszandseweg ontsluit het dorp aan de zuidzijde. Deze weg loopt ter hoogte van de bebouwde kom parallel aan de Zanddijk. De weg is deels wisselend beplant, deels beplant met twee rijen essen, en ten oosten van de aantakking met de Dorpsstraat met een dubbele rij populieren. De weg is middels twee rotondes verbonden met het dorp.

Stelleplas

De zandwinplas die in de jaren zestig van de vorige eeuw is gegraven ten behoeve van de aanleg van de A58 is vanouds de locatie voor het openluchtwembad van Heinkenszand. Het openluchtwembad heeft een grote zonneweide met vrijstaande bomen.

Rond de plas verzezen verder een camping, recreatiewoningen en een centrumgebouw. In de plas zelf mag vanwege de gevaarlijke diepte (tot 30 m) niet gezwommen worden. Langs de zuid- en westoever is een brede bosstrook geplant bestaande uit gemengd loofbos. Langs de oevers van de plas komt spontane opslag van wilg voor. Rond het restaurant is vrijwel geen opgaande beplanting.

Ontwikkelingen

De woonwijk 'Over de dijk' en bedrijventerrein Noordzak zijn anno 2018 nog niet geheel volgebouwd. Voor verdere uitbreiding van het dorp wordt in eerste instantie gekeken naar het deel van de Platepolder, tussen Het Dijkje en de Zuidzakse Dijk. Rond de Stelleplas zijn ideeën voor een verdere uitbreiding van de recreatiewoningen.

Aan de Stenevate wordt het terrein van de huidige supermarkt gewijzigd en vergroot. Deze ontwikkeling heeft ruimtelijk en functioneel gevolgen voor het terrein van het gemeentehuis.



▲ Voorbeeld hoofdstructuur (Kraaiendijk)

▲ Voorbeeld nevenstructuur (Roofvogelbuurt)

▲ Bewust geaccentueerde zichtlijn op het landschap

▲ Waardevolle boom begraafplaats Kerklaan

2.6 HOOFDGOENSTRUCTUUR (zie kaartbeeld op pagina 28)

De hoofdgroenstructuur van Heinkenszand bestaat uit een combinatie van dijkbeplantingen, groene parkgebieden en een aantal doorgaande beplantingen langs de hoofdontsluitingswegen. De hoofdgroenstructuur vormt de “groene ruggengraat” van het dorp. Accent in het groenbeleid ligt hier op behoud en versterking, onder regie van de gemeente. Voor een verdere verdieping van het groenbeleid in de hoofdstructuur zie het basisdocument openbaar groen.

De dijkbeplantingen vormen als het ware ruimtelijke kamers, die soms een hele wijk een groene achtergrond geven. In Heinkenszand zijn dit de Kraaiendijk, Het Dijkje, de Boerendijk en de Plattedijk. Van de dijkbeplantingen is momenteel alleen de Kraaiendijk in gemeentelijk eigendom.

Grotere aaneengesloten groengebieden zijn de waterpartij met aangrenzende grasvlakken in plan Over de dijk, doorlopend in het gebied tussen Blasiusterrein en de basisscholen.

Aan de westkant van de Dorpsstraat is het parkbos Landlust, met aangrenzende weilanden, een waardevolle en beeldbepalende groene ruimte.

Van de doorgaande wegen zijn Clara's Pad en de combinatie Eendvogelstraat/Stenevate de belangrijkste groene structuurdragers. Ook de tot langzaam verkeersroute omgevormde voormalige sloespoorlijn is nu een groene verbindinglijn van betekenis geworden. Tot de hoofdgroenstructuur worden verder gerekend: de begraafplaatsen en speelplaatsen, het sportcomplex en de groene gordel rond de Stelleplas.

Neven groenstructuur

Het overige openbaar groen in Heinkenszand vervult een functie voor de directe aanwonenden en wordt gerangschikt onder de groene nevenstructuur. Het beleidaccent ligt hier op ontwikkeling in samenwerking met de directe omwonenden.

Voor een verdere verdieping van het groenbeleid in de hoofdstructuur zie het basisdocument openbaar groen.

Waardevolle bomen

De waardevolle bomen conform de bomenlijst zijn op de kaart aangegeven. De lijst is in 2012 voor het laatst herzien. Deze bomen zijn beeldbepalend en vormen daarmee op grond van hun individuele waarde onderdeel van de hoofdgroenstructuur.

Naast groene elementen zijn op de kaart twee aanvullende aspecten opgenomen, die van belang zijn voor de beleving van de groene buitenruimte van Heinkenszand.

Wandelstructuur

De huidige wandelpaden door het dorp zijn aangegeven. Deze paden volgen de groene hoofdstructuur en versterken de belevingswaarde van het groen. Naast de wandelpaden in het dorp zijn ook de routes van het wandelnetwerk Zeeland aangegeven. Deze lopen soms over een vrijliggend pad, maar grotendeels over de (polder)wegen.

Zichtrelaties

De belangrijkste zichtrelaties in het dorp en tussen het dorp en het omringende landschap zijn aangegeven op de kaart.

HUIDIGE SITUATIE GROENSTRUCTUUR





Toelichting op de kaart

Deze kaart laat zien welke groene structuren voor het dorp als geheel het meest belangrijk zijn (hoofdstructuur) en waar het groen vooral een functie vervult voor de buurt of straat (nevenstructuur). De hoofdstructuur is met een donkergroene kleur aangegeven, de nevenstructuur met een lichtgroene tint. Alles wat benoemd is tot groene hoofdstructuur is mede bepalend voor de ruimtelijke kwaliteit van de kern en dient daarom behouden (en indien van toepassing versterkt) te worden.

Binnen de hoofd- en neven structuur zijn de ruimtevormende onderdelen op de kaart gezet, zoals dijken, lanen, singels en bosgebieden. Tevens zijn zichten op het landschap en zichtlijnen aangeduid.

De wijze waarop de indeling in hoofd- en nevenstructuur doorwerkt in het groenbeleid staat in het basisdocument van het groenstructuurplan, in hoofdstuk 2. Kort samengevat wordt de hoofdstructuur door de gemeente vormgegeven en beheerd in overleg met de bewoners. Bij nevenstructuren is er een grotere rol voor de bewoners weggelegd, met meer ruimte voor maatwerk.

Naast de hoofd- en neven groenstructuur zijn ook de belangrijkste vormen van gebruik op de kaart weergegeven. De beleving van het groen door de bewoners wordt hier mede door bepaald.

Legenda

<i>hoofdstructuur</i>		<i>nevenstructuur</i>	
	vlak hoofdgroenstructuur		wijkgroen
	boomstructuur, laan		grondwal / talud
	bos / bosplantsoen		boomstructuur, tweede orde
	monumentale boom	gebruik	
	historische dijk		wandelstructuur
	zichtlijn		begraafplaats
			sportvelden



EIGENDOMMEN HOOFDSTRUCTUUR








Toelichting op de kaart

De kaart laat zien hoe de eigendomssituatie is van de groene hoofdstructuur. Dit is van belang omdat sommige belangrijke groene elementen in een dorp niet in eigendom zijn van de gemeente. Het kunnen particuliere eigendommen zijn, dan wel groen in eigendom van andere overheden.

De gemeente geeft middels deze kaart aan, dat het groen op deze percelen een belangrijke rol speelt voor het dorp. Ze zal zich inspannen om de groene structuren te behouden en te ontwikkelen. Ook zal de gemeente in overleg met de eigenaren treden om een eventueel wensbeeld in de groene hoofdstructuur te realiseren.

De kaart dient tevens als demarcatielijn tussen hoofdstructuur en nevenstructuur. Dit is onder meer belangrijk voor de communicatie tussen gemeente en bewoners over de groene inrichting.

Legenda

-  nevenstructuur
-  hoofdstructuur - gemeentelijk eigendom
-  hoofdstructuur - particulier eigendom





3. KWALITEITEN EN KANSEN



3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de kwaliteit van het huidige openbaar groen geanalyseerd. Hierbij worden de wijken en buurten in dezelfde volgorde behandeld als in paragraaf 2.5. Het gaat in dit hoofdstuk zowel om de ruimtelijke kwaliteit, als de staat van onderhoud en vitaliteit van de beplanting. Tevens worden kansen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en/of het groen benoemd. Uit deze analyse volgt het wensbeeld voor de groenstructuur, dat in hoofdstuk 4 is omschreven.

De kwaliteiten en kansen van het groen zijn geïnventariseerd tijdens een rondgang door Heinkenszand in het voorjaar van 2018.

3.2 HUIDIG OPENBAAR GROEN

Hoofdlijnen

Dorpsstraat - Stationsstraat

De ruimte in het profiel van de Dorpsstraat is beperkt. Vanouds stonden er voor sommige huizen enkele blokken met leilinden. Op plekken waar meer breedte is

zijn nu kersenbomen aanwezig. Door de lage bebouwing dicht op de weg heeft de centrale Dorpsstraat nog steeds de intieme schaal van een dijklint. Een doorgaande beplantingsstructuur of opgaande bomen worden hier niet gemist. De grote kastanjes rond de kerk vormen zo een fraai contrast in maat en schaal met de Dorpsstraat zelf. Het straatbeeld zou middels geveltuintjes of een blok leibomen een wat groenere uitstraling kunnen krijgen.

De inrichting van het straatprofiel is gebaseerd op de herinrichting in de jaren negentig van de vorige eeuw. Gezien de beperkt beschikbare ruimte geeft dit profiel, gebaseerd op een shared-space gedachte, nog steeds de beste mogelijkheden om eenheid in het straatbeeld te combineren met een multifunctioneel gebruik.

Ter hoogte van de twee historische boerderijen aan de Dorpsstraat verandert het straatbeeld en is aan één zijde van de weg een rij lindebomen aanwezig. Deze bomen vormen belangrijke groene structuurdragers en versterken het ruimtelijke effect van de achterliggende erven en weilanden. De Molenhof hult zich momenteel

▼ *Leilinden in de Dorpsstraat, ca 1925*

▼ *Boerderij Molenhof verscholen achter de struiken*

▼ *Dorpsstraat zuidzijde*

▼ *Ontwikkelingslocatie Kerklaan*





▲ De voormalige muziektent vraagt om een mooiere, groene setting

▲ De groene campussfeer ronde de Stenge

▲ De ruimte rond de hervormde kerk

▲ Het lindencarré rond het Blasiusgebied

in dichte beplantingssingels. Enig toegevoegd zicht op deze historische boerderij zou deze wat meer in het dorpsbeeld betrekken.

De Stationstraat is voorzien van fraaie klinkers. De stoepen met betontegels en banden doen wat gedateerd aan. De grenslinde op het einde van de Stationstraat is in redelijke staat. Wellicht kunnen de groeiplaatsomstandigheden hier nog worden verbeterd. Op de hoek van de Dorpsstraat en de Kerklaan is in het verleden bebouwing verwijderd. Voor deze locatie is een ontwikkelingsplan opgesteld, maar dat heeft geen doorgang gevonden. De plek is ruimtelijk interessant, door het terugspringen van de rooilijn van de Kerklaan, de oude muziektent en het brandweergebouw. De locatie oogt momenteel duidelijk onaf en vraagt om een nieuwe bebouwde en functionele invulling. Ook het groen kan in een nieuwe ontwikkeling worden betrokken, waarbij de waardevolle bomen liefst gespaard blijven.

Dorpscentrum / van der Biltplein/ Stengeplein

De ruimte rond de Hervormde kerk is gaaf in zijn huidige vorm, met gras, solitaire bomen en een mooie muur. Het gebouw van de woningstichting staat prominent op het Van der Biltplein. De gebogen vorm geleidt de ruimte naar het achterliggende gebied van de sporthal de Stenge.

Op het Stengeplein wordt de inrichting groener en autoluw. Deze twee eigenschappen zijn wezenlijk voor de campussfeer die hier middels de herinrichtingen is bereikt. De langzaam verkeersverbinding vanaf het van der Biltplein loopt in één rechte lijn door naar de woonwijk Over de Dijk. Slechts de ingang van de Stenge zelf vormt een visuele onderbreking van deze lijn.

De aanwezige beplantingen dragen alle bij een geslaagde en waardevolle groenstructuur. Belangrijk is dat het lindencarré rond het Blasiusgebied als eenheid herkenbaar blijft. Aangrenzende boomstructuren zijn steeds in een andere soort geplant. Hetzelfde geldt voor het 'dak' van gleditsia's dat over de drie schoolpleinen is geplant.



▲ *Fraaie entree van de Stenevate*

▲ *Het gemeentehuis met strakke architectuur en terreininrichting*

▲ *Rotonde Stenevate - Drieweg past niet in het landschap-pelijke beeld*

▲ *De Stenevate ter hoogte van de supermarkt*

Stenevate - Eendvogelstraat

De Stenevate is in zijn huidige vorm onder te verdelen in drie delen. Het eerste gedeelte begint bij de rotonde met de Drieweg. De Stenevate vormt hier met brede grasbermen en dubbele rij platanen een fraaie groene dorpsentree. De visuele spanning wordt ondersteund door de bochten in de weg, de aanwezigheid van de Zuidzaksedijk en de bebouwing die eerst rechts en vervolgens links van de weg aanwezig is. Uit de toon valt hier de tuttige inrichting van de rotonde op de Drieweg. Het tweede gedeelte van de weg is het stuk voor het gemeentehuis, tot aan de gracht van het Blasiusterrein. Hier stopt de platanenbeplanting en loopt de weg vrij tussen de gazons van het voorterrein van het gemeentehuis door. De grote grasvlakken doen gemeentehuis aansluiten bij het 'campusgebied' rond het Stengeplein. Vervolgens passeert de Stenevate het terrein van de supermarkt, alvorens aan te takken op de Dorpsstraat. Ter hoogte van de supermarkt verandert de sfeer van een groene allee in een zeer functioneel ingericht stukje weg, waarbij de parkeerfunctie en de (auto)bereikbaarheid van de winkels de toon zet. Het is jammer dat dit zeer intensief gebruikte stukje Heinkenszand een zo

weinig passende en doorsnee uitstraling heeft. Bij een nieuwe inrichting van het supermarktterrein verdient het aanbeveling om het wegprofiel, plus de aangrenzende parkeervelden, integraal te betrekken. Zo ontstaan kansen om het huidige verrommelde en logistiek onduidelijke straatbeeld te verbeteren. Het aanplanten van een laanstructuur langs dit deel van de weg versterkt het doorgaande karakter van Stenevate. Belangrijker is echter om de winkelfunctie te integreren/in te passen in de groene setting van de campusgedachte en de tuin rond het gemeentehuis.

Dijken in en om het dorp

De dijken zijn belangrijke groene structuurdragers in en rond het dorp. De daar op aanwezige populierenbeplantingen vormen op dorpse schaal een soort groene kamers. Indien mogelijk behouden de dijken een opgaande beplanting van populier, ook als deze aan vervanging toe zijn. In het plan Over de Dijk is op fraaie wijze rekening gehouden met de schaduwwerking van de bomen op de Kraaiendijk, door een ruime afstand te nemen tot de eerste woningen. Een alternatief kunnen

iepen, linden of eiken zijn, echter duurt het erg lang voordat deze bomen op structuurniveau van het dorp weer van betekenis zijn (zie bijvoorbeeld de beplanting op de Zuidzakse dijk). Ruimtelijk gezien valt te overwegen om ook voormalige dijktracés van een laanbeplanting te voorzien. Dit zou de relatie met de historische landschapsstructuur versterken. Dit is aan de orde bij onder meer de voormalige Noordlandse dijk en de Westdijk. Bijkomend aspect bij de Noordlandse dijk is een betere landschappelijke inpassing van het gelijknamige bedrijventerrein. Aanpassingen in de dijkstructuur hangen samen met het landschapsbeleid rond de dorpskernen en dient in de planvorming daarop te worden afgestemd.

Eerste na-oorlogse uitbreiding

Het openbaar groen is in deze straten spaarzaam aanwezig. Er staan nog enkele meelbessen in de voortuinen, die in het verleden een meer aaneengesloten boomstructuur vormden. Toch ogen de straten door de vele groene voortuinen vriendelijk en zeker niet kaal. Ook de stedenbouwkundige opzet is helder en overzichtelijk.

Er is geen behoefte aan het terugbrengen van doorgaande boomstructuren. Wel zou op vrijwillige basis het aantal bomen in de voortuin kunnen worden gestimuleerd. De Van Citterstraat heeft een meer aaneengesloten structuur van plantvakken en bomen naast de weg.

De combinatie met stoepen van ongelijke breedte geeft hier ruimte voor een fraaie plantsmaak met vaste planten en lage heesters. Deze aanpak zou een voorbeeld kunnen zijn voor groen in straten met een krap profiel elders.

Het centrale parkje bij de Oude Molen is een gave groene ruimte met gras, bomen en een strakke vijver. Onder de bomen zijn kansen om middels bollen en vaste planten de plek meer waarde voor biodiversiteit te geven. De vaste planten concentreren zich hierbij op de noordelijke oeverzone, waar het gras in smalle punten uitloopt.

Het (naamloze) voetpad achter de speeltuin gaat vrijwel zeker terug op de toegangsdreef van het omgrachte huis Watervliet dat ter hoogte van de bebouwing van

▼ *Dijken maken groene kamers op de schaal van het dorp*

▼ *De verdwenen Noordlandse dijk*

▼ *Het parkje aan de Van Cittersstraat*



de Ganzestraat heeft gelegen. Momenteel herinnert niets meer op deze plek aan het buitenplaatsverleden. De boombeplanting van zowel begraafplaats en de speeltuin omvat zowel enkele fraaie monumentale, als overstaanders uit de gedunde singels.

Uitbreidingswijk Barbestein

Ook Barbestein oogt verzorgd en prettig. Er zijn enkele zijgevels aan de straat, maar dat leidt niet tot een onduidelijke stedenbouwkundige structuur. De straten en rooilijnen zijn wel steeds 1-2 meter breder dan in de eerste uitbreidingen van Heinkenszand. Het groene karakter wordt voornamelijk bepaald door het groen in de voortuinen van de woningen. Met name de Jacob Valckestraat toont lommerrijk, wat mede wordt bepaald door de fraaie groene achtergrond van de Kraaiendijk. In de Jacob Valckestraat staan elzen in de parkeervakken. Gezien de beschikbare profielbreedte en lage parkeerdruk is het verbeteren van de plantplaatsen hier goed mogelijk. Ook in Barbestein kan het aanplanten van bomen in de voortuinen worden gestimuleerd om de wijk verder te vergroenen.

De straatnaam 'Laan van Barbestein' vraagt eigenlijk om een boombeplanting. In het profiel is deze ruimte ook aanwezig. Een laanbeplanting van tweede orde zou passend zijn.

Uitbreidingswijk Watervliet

De problematiek van de openbare ruimte in de wijk Watervliet is al in het groenstructuurplan 1996 aanleiding geweest voor diverse herinrichtingsplannen. Destijds was vooral de aanplant van inheems bossortiment in de directe woonomgeving aanleiding voor de problemen. Dit is aangepakt door de groene stroken tussen de woonblokken om te vormen naar een beplanting van hagen, gras en enkele solitaire bomen. De overlast van overhangende struiken en onaangename donkere plekken is hiermee getransformeerd naar een heldere en aangename wandelstructuur door de wijk.

Anno 2018 vormen deze stroken de belangrijkste groenstructuur in de hele wijk, met een doorkoppeling naar de Dorpsstraat en de groenstroken rondom de wijk.

▼ *Oude kaart (1673) van slot Watervliet met haar oprijlaan*

▼ *Jacob Valckestraat met elzen en particuliere tuinen*

▼ *Laan van Barbestein*





▲ *Kwaliteit van de groene stroken tussen de woonblokken van Watervliet*

▲ *In de wijk Watervliet zijn de achterkantsituaties niet oplosbaar middels alleen groene ingrepen*

▲ *Referentiebeeld van een groene inrichting met vaste planten*

▲ *Fruitbomen als aanvulling in de groene stroken*

Daar waar de groene stroken helderheid en structuur geven is dit in de straatbeelden nog steeds ver te zoeken. De stedenbouwkundige en verkeerskundige opzet van de wijk is zeer complex, met steeds wisselende voor-, zij- en achterkanten van huizenblokken en doodlopende straatgedeelten. De achter- en zijtuinen die aan de straat grenzen zijn voor een deel ingeplant met groene hagen. Dit verzacht het straatbeeld, maar kan de stedenbouwkundige mancos niet opheffen. Ook de hoge parkeerdruk op de openbare ruimte geeft weinig speling om in de straten groen toe te voegen of plantvakken te vergroten.

Gesteld kan worden dat binnen de kaders die de huidige stedenbouwkundige structuur geeft, er op groengebied 'het beste' van gemaakt is. Een verdere kwaliteitsverhoging van de openbare ruimte vergt strategisch ingrijpen in de stedenbouwkundige opzet (bijvoorbeeld door het saneren van huizenblokken).

Indien de huizenblokken toe zijn aan groot onderhoud of renovatie is het interessant om in overleg met woningcorporaties en bewoners te onderzoeken of middels sanering en nieuwbouw er in de wijk verbetering

mogelijk is. De verbetering van de stedenbouwkundige structuur door middel van het ingrijpen in de bouwblokken is als kans weergegeven op de ambitiekaart. Tot die tijd kan de aandacht uitgaan naar het verder optimaliseren van de groene wandelstructuren in de wijk en het, in samenspraak met de bewoners, optimaliseren van de buitenruimte.

Te denken valt aan het planten van lage bloeiende bomen in de stroken en het toevoegen van vaste planten als kleuraccent. Daarnaast kunnen de stroken wellicht op meer plaatsen gekoppeld worden aan de doorgaande langzaamverkeersstructuur van de oude spoorlijn en bijvoorbeeld een koppeling met de sportvelden. Nu is alleen bij voormalig stationsemplacement een koppeling aanwezig.

Ook het stimuleren van groene inrichting in particuliere tuinen kan de wijk vergroenen. Meer dan in andere wijken is het planten van groene hagen op en langs de erfgrenzen bepalend voor de aantrekkelijkheid van de woonomgeving.



▲ Groeiplaatsomstandigheden kunnen verder worden verruimd (Roofvogelstraat)

▲ Eendvogelstraat aan de zuidzijde, met platanen

▲ Typisch straatbeeld in Over de Dijk, zonder openbaar groen

▲ Centrale boomstructuur in Over de Dijk

De boombeplanting in de woonstraten komt niet of nauwelijks tot doorgaande structuren. Uitzonderingen zijn de Zangvogelstraat met linden en de wegen met een grotere verkeersfunctie (Roofvogelstraat, Waadvogelstraat). De boomstructuur is van belang voor de wijk en valt niet onder de hoofdgroenstructuur. Dit is wel het geval bij de Eendvogelstraat, die als een duidelijke doorgaande lijn door de wijk slingert.

woningen is consequent doorgevoerd met een voor- kant aan de openbare weg. Ook worden creatieve oplossingen gezocht voor de inpassing van zijkan- ten van woningen in het straatbeeld en de wijze waarop percelen grenzen aan de buitenruimte. In de wijk leidt dit tot een heldere en overzichtelijke openbare ruimte. Doordat groene elementen ofwel van grotere omvang zijn of worden herhaald, ontstaan groene structuren die door de hele wijk lopen. Bomen staan steeds in ruime grasstroken of in particuliere tuinen.

In de wijk staan nog enkele bomen in zeer kleine plant- vakken. Deze dienen zo mogelijk verruimd en ingeplant te worden met een sterke bodembedekker.

Opvallend genoeg is in de kleinere woonstraten juist geen openbaar groen aanwezig. Hier bepalen de voor- tuinen, groene erfgrenzen en de daar collectief in ge- plante bomen het (groene) beeld.

De geschetste problematiek in de wijk is in de meest recente delen ervan niet of minder aan de orde. (Rond de Hoendervogellaan en de Boomeend). Hier bepalen groene voortuinen het beeld.

Met de huidige groenstructuur kan de wijk de komende planperiode uitgroeien tot een fraaie en onderhouds- vriendelijke groene wijk.

Over de Dijk

Vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw is in de stedenbouw een trend te zien die teruggrijpt op de hel- dere een eenduidige opzet van de eerste naoorlogse woonwijken. De straten worden weer langer gemaakt en de oriëntatie van de voor- en achterkanten van de

Er zijn aanvullend kansen om de betekenis van het groen verder te vergroten. Te denken valt aan de poten- ties die de oevers en grasheuvels langs de waterpartij

hebben voor meer ecologisch beheer. Ook de strakke gazons rond de patiowoningen kunnen door een ander beheer een meer afwisselend beeld geven. De twee centrale wegen Hoefbladstraat en Rozemarijnstraat hebben mooie brede grasbermen. Hier is ruimte voor de ambities op gebied van biodiversiteit in de vorm van bollen.

De monumentale trappenpartij op de kop van de waterpartij oogt, in samenhang met het brede bestratingsvlak er achter, enigzins kil en weinig uitnodigend. Door het toevoegen van enkele bomen kan de schaal en maat van de plek intiemer worden gemaakt. Door een slimme positionering van de bomen kunnen de trap en het pleinvlak beter met elkaar verbonden worden.

Bedrijventerreinen

Noordlandseweg

Het bedrijventerrein heeft intern een puur functionele buitenruimte. De bedrijvigheid zelf vraagt dan ook niet om een representatieve inrichting. De recent aangebrachte ligusterhagen brengen enig groen in deze stenige omgeving. Lastiger wordt het met de uitstraling naar buiten toe. Het liefst zou een dergelijk terrein

geheel ingepast zijn in een brede singelbeplanting. Dit is nu het geval aan de zuid- en westzijde, waar de Plat-tendijk en de Noordlandse dijk in combinatie met de bosplantsoenstrook voor een goede inpassing zorgt.

Anders is het aan de oost- en noordzijde. Hier is de ruimte niet voorhanden om een robuuste beplanting aan te leggen. Langs de Noordlandseweg is recentelijk de elzensingel (1 rij) vervangen door een haag in combinatie met losse elzenbomen. Dit is ongeveer het maximale wat in een strookje van 1 meter haalbaar is. Mede om het bedrijventerrein landschappelijk beter in te passen is een aanvullende boombeplanting langs de Noordlandseweg gewenst.

Aan de oostzijde is eveneens zeer weinig ruimte gereserveerd voor de inpassing (ca 2.5 meter). Bijkomend probleem is hier de (on)bereikbaarheid van de strook voor het beheer. Dit maakt een robuuste beplanting niet mogelijk, waardoor de loodsen vanaf het Spoorpad en Eigen Erf steeds hinderlijk aanwezig zijn in het beeld. Een structurele oplossing kan aankoop van een stukje grond van de naastgelegen weide zijn, of in iedere ge-

▼ *De trappenpartij bij de Stenge*

▼ *De zeer smalle inpassingsstrook langs de zuidzijde van Noordlandseweg*



▼ *Bedrijventerrein Noordlandseweg blijft puur functioneel in haar uitstraling*

▼ *De resterende populierenbeplanting langs bedrijventerrein Noordzak*



val het kunnen plegen van onderhoud vanaf deze zijde. Alleen dan kan een goede strook bosplantsoen worden beheerd.

Een structurele vergroening van het terrein zou mogelijk zijn door één van de centraal in het plan gelegen bedrijven uit te plaatsen naar elders (b.v Noordzak). De vrijgekomen centrale ruimte zou dan een groene inrichting kunnen krijgen. Deze suggestie is uit het bewoners overleg voortgekomen.

Bedrijventerrein Noordzak

Met de aanleg van de op- en afritten op de A58 is bedrijventerrein Noordzak meer prominent de poort van Heinkenszand geworden, met name voor bezoekers van buiten de gemeente Borsele. Het bedrijventerrein was oorspronkelijk ingepast met een dubbele rij populieren.

Van deze structuur resteert nog de westelijke rand, die aansluit bij de boombeplanting van de Boerendijk.

De populieren zijn verdwenen langs de noord- en oostzijde van het terrein. Aan de noordzijde is hiervoor een rij knotbomen teruggeplant. Het weghalen van de bomen komt deels voort uit de wens tot zichtbaarheid van

de bedrijven, deels is het een gevolg van de geringe ruimtereservering voor de bomen. De boomwortels leverden hinder op voor de bedrijven.

Een gemeentelijk initiatief om langs de op-/afritten van de snelweg een boomweide aan te brengen op grond in provinciaal eigendom, is maar gedeeltelijk gelukt. De huidige boomweide is te klein om de hele gevelwand langs de Drieweg in te passen. Hier ligt een opgave om, in samenwerking met de stakeholders (Provincie Zeeland, Rijkswaterstaat en de bedrijven) een betere en robuustere inpassing voor het bedrijventerrein te realiseren. De presentatie van de bedrijven hoeft daarbij niet aan waarde in te boeten.

In het bewonersoverleg van de uitwerking Heinkenszand is ook een interne boomstructuur genoemd als suggestie voor een groenere uitstraling van het bedrijventerrein. Deze suggestie wordt meegenomen indien het terrein wordt uitgekozen als voorbeeldlocatie voor een project in het kader van duurzaamheid. In het Groenstructuurplan ligt de focus op de randen van het terrein.

▼ *De recent aangebrachte bomen bij de afrit A58*

▼ *Monumentale bomen op de begraafplaats Kerklaan*

▼ *Het bedrijventerrein vraagt om een robuuste landschappelijke inpassing*

▼ *Tussen de graven aanvullen met vaste planten (of op andere locaties gazon)*





▲ De inkom van de begraafplaats Noordlandseweg

▲ De centrale as met het einde de uitzichtplek

▲ Het uitzichtpunt op het einde van de as

▲ De entree van het sportcomplex

Specifieke objecten

Begraafplaats Kerklaan

De begraafplaats aan de Kerklaan presenteert zich naar de straat middels een flink gazon vóór de haag en de eigenlijke poort. Hier liggen mogelijkheden om de waarde voor biodiversiteit te vergroten middels bloeiende bolgewassen. Op de begraafplaats is inmiddels een begin gemaakt met het aanbrengen van vaste planten tussen de graven. Deze aanplant kan verder worden doorgezet, zodat het schoffelen van kale grond zoveel mogelijk kan worden voorkomen. De grindpaden tussen de graven vormen, zeker indien ze zelden belopen worden, een moeilijk onkruidvrij te houden verharding. Gezien het gewenste netheidsniveau op de begraafplaatsen (centrumzone) valt te overwegen om de paden in gazon uit te voeren, waardoor een meer frequent beheer leidt tot een strakker en groener pad.

Begraafplaats Noordlandseweg

De huidige opzet van inkom en parkeren heeft weinig ruimtelijke samenhang met de begraafplaats. Tevens ligt de entree van de begraafplaats net verschoven ten opzichte van de centrale middenas. De centrale as leidt vervolgens naar een ovale zitplek, waarschijnlijk met de

bedoeling om hier een schakel met het landschap te maken. In potentie heeft deze ontwerpgedachte kans van slagen, maar komt nu niet goed uit de verf. Met enkele kleine aanpassingen komen zowel de zichtlijn als de inkom beter tot hun recht.

Rond de begraafplaats is een strook bosplantsoen geplant, die deels slecht groeit en deels lastig in toom te houden is. Een meer beheersbare oplossing is een haag in combinatie met bomen. Een groot carré van essen is ruimtevormend, de bomen staan er matig bij. De centrale ruimte binnen het carré oogt wat open en groot. Een aanvullende boombeplanting kan de intimiteit en menselijke schaal vergroten.

Parkbos Landlust

Het parkbos is een sieraad voor het dorp en is een uniek voorbeeld van uitgegroeid loofbos met een complete en gave opbouw van kruid- struik- en boomlagen in Zeeland. Uit het bewonersoverleg is de wens geopperd om het bos beter toegankelijk te maken voor minder validen. Het parkbos is minder geschikt als speel- en ravotbos. Voor deze functie wordt een andere locatie in het dorp gezocht.



▲ *Het middenterrein van het sportcomplex zonder bomen*

▲ *Het pad op de voormalige Sloespoorlijn, t.h.v. het station*

▲ *Dorpsentree Drieweg / Clara's Pad, linkerzijde*

▲ *Dorpsentree Drieweg / Clara's Pad, rechterzijde*

Sportcomplex

Het sportcomplex ligt op enige afstand van de Dorpsstraat, achter de fraaie weilanden van boerderij Landlust. De bossingels rond de sportvelden zijn recentelijk gedund, waarbij enkele overblijvende bomen zijn gespaard. Het duurt enkele jaren voordat hier weer een hoge gesloten singel is teruggegroeid.

De entree met parkeerplaats en het middenterrein met lage bebouwing ogen vrij kaal en stenig. Een aanvullende boombeplanting zou de sfeer op het park intiemer en aantrekkelijker maken. Daarnaast is de entree niet uitnodigend, met zakelijke betonsteen, haaks parkeren en een wat sleets aandoend hekwerk. Een begeleiden- de beplanting van hagen en bomen zou het complex laten aansluiten op de fraai ingerichte Dorpsstraat en aangrenzende weilanden. Ook liggen hier kansen voor klimaatadaptatie middels de toepassing van groene verhardingen.

Gemeentehuis

Het terrein van het gemeentehuis is momenteel onderdeel van de groene campusfeer, zoals die zich uitstrekt van het Stengeplein tot in de wijk Over de Dijk. De onderbreking van de platanenbeplanting langs de Stenevate maakt dat de aandacht valt op het gemeentehuis en haar voorterrein. De tuin is strak van vormgeving met gebruik van gazons, hagen en solitaire bomen. Daarmee bouwt de tuin voort op de strakke vormgeving van het gebouw. Zonder aan zeggingskracht te verliezen zou het terrein een voorbeeldfunctie kunnen vervullen op gebied van biodiversiteit en waterhuishouding. Bij de op handen zijnde herinrichting van het terrein rond de supermarkten is de opgave om een goede ruimtelijke integratie met het gemeentehuis te maken.

Infrastructuur

Voormalige Sloespoorlijn

De spoorlijn is na het beëindigen van het treinverkeer omgevormd van een hinderlijke en doorsnijdende lijn tot een groene ader door het dorp. Het doorgaande fiets- en wandelpad koppelt het dorp met de wandel- en fietsroutes in de omgeving. Deze functie zou

verder versterkt kunnen worden door meer aantakkingen te maken met de bebouwde kom, met name bij de wijk Watervliet. Het voormalige stationsemplacement is een fraaie groene ruimte, maar is ook wat kaal en open. Wellicht kan de verdwenen historie weer beleefbaar gemaakt worden middels (boom)beplanting of andere inrichting. Om de ecologische kwaliteiten van de spoorbaan verder te versterken wordt gezocht naar aan te kopen overhoeken en percelen die grenzen aan de spoorbaan. Zie hiervoor hoofdstuk 4.4.

Provinciale weg N665, Drieweg

De beide provinciale wegen zijn door de groei van Heinkenszand en de gemaakte afslag op de snelweg belangrijk geworden voor de dorpsbeleving. Dit manifesteert zich bij de rotondes die een soort poorten van het dorp zijn. Met name het gedeelte van de Drieweg langs bedrijventerrein Noordzak functioneert als dorpsentree. De kwaliteit van deze dorpsentree laat te wensen over. Zie voorgaand kopje 'bedrijventerreinen'.

De aantakking bij Clara's Pad is, mede door de aanwezige monumentale bomen, een prettiger ruimte, vooral

aan de zuidzijde van Clara's Pad. Ook hier is de bedrijfsrand kaal en zonder samenhang met de weg ingericht.

De Drieweg loopt onbeplant door de polder langs de woonwijk Over de Dijk. Dit sluit prima aan bij het karakter van een doorgaande weg die geen eigen stempel op de omgeving drukt, maar er zoveel mogelijk in opgaat. De beplanting van de rotonde bij de Stenevate doet afbreuk aan dit wegbeeld, en sluit ook niet goed aan op de sfeer van de Stenevate zelf.

Een meer landschappelijke beplanting is voor de rotonde op zijn plaats. Een eenduidige aanpak voor alle rotondes rond Heinkenszand zou een strategie kunnen zijn, zodat eenheid en landschappelijke herkenbaarheid ontstaat. Bij wijze van spreken worden ze allemaal met zwarte bessenstruiken ingeplant, zodat een streekeigen en herkenbaar beeld ontstaat.

Provinciale weg N667, Heinkenszandseweg

Op basis van de gedachte dat een provinciale weg op dient te gaan in het landschap, is discussie mogelijk over de huidige beplantingen ter hoogte van het dorp.

▼ *Heinkenszandseweg, deels gelegen op de historische Zanddijk*

▼ *Het restaurant Stelleplas in een stenige setting*

▼ *Fraaie entreelaan Stelleplas*

▼ *De beplanting op de centrale parkeerplaats is matig van kwaliteit*





▲ *Het zwembad Stelleplas*

▲ *Het kinderbadje in de brandende zon*



▲ *De ligweide bij het zwembad*

▲ *Verstilde sfeer van de Stelleplas*

De herkenbaarheid van het Zuid-Bevelandse landschap bestaat uit open polders met beplante dijken.

Het verloop van de historische Zanddijk valt deels samen met de provinciale weg, maar deels ook niet. Om de herkenbaarheid van de dijkstructuur te vergroten valt te overwegen om het tracé langs de Zanddijk wel, en de aansluitende stukken richting Drieweg niet aan te zetten met een populierenbeplanting. Dit gebeurt door de huidige bomen niet meer vervangen na hun levensduur, of door kap. Voor het deel richting 's-Heerenhoek aan de westzijde is de huidige boomsoort es nog steeds een goede keuze, om dit wegdeel een 'eigen verhaal' te geven.

Stelleplas

De Stelleplas is omgeven door drie recreatiefuncties, die gescheiden van elkaar rond de plas liggen. De entree en het parkeerterrein is gezamenlijk. De entree aan de Stelleweg is ruim opgezet en fraai ingebed in een bloemrijke grondwal. Een centrale toegangsweg, begeleid door lindebomen, leidt de bezoeker naar het zwembad, het restaurant en de receptie. De indruk be-

staat dat met name de geleiding van voetgangers vanaf de centrale parkeerplaats te wensen overlaat. Naar het reatsurant is er voor de voetgangers slechts een stoep. Rond het reataurant is weinig boombeplanting aanwezig, waardoor de omgeving van de gebouwen wat open en grootschalig overkomt.

Een aanvullende boombeplanting kan zorgen voor meer beschutting en een intiemere sfeer rond de gebouwen. De parkeerplaats is nog niet zo lang geleden ingeplant met ligusterhagen en essen. De kwaliteit van deze beplanting is matig tot slecht. De indruk ontstaat dat de plantvakken bij de aanplant van de hagen nog wortelrestanten bevatten van onkruid en de struiken die er voorheen stonden. Het vele gras dat door de hagen groeit geeft een onverzorgd beeld. Waarschijnlijk is het beter om alsnog een nieuwe start te maken, met een schoon plantvak als uitgangssituatie. Ook op de parkeerplaats zelf liggen kansen voor een betere waterhuishouding en groenere invulling.

Het zwembad Stelleplas geeft een echt vakantiegevoel door de klassieke sfeer en opzet van een openlucht-

zwembad. De glooiende zonneweide met verspreide bomen hoort daar helemaal bij. In dit geheel oogt het kinderbadje wat verloren, doordat het gescheiden van het grote bad op het terrein ligt, en er geen schaduw in de directe nabijheid aanwezig is. Hier zijn enkele aanvullende bomen welkom, als parasol en sfeermaker.

De Stelleplas zelf ligt er fraai en zelfs wat verstillend bij. Het is eigenlijk jammer dat de plas zelf zo weinig bijdraagt aan de recreatiefunctie en meer een decoratieve functie vervult. Dit heeft te maken met de grote diepte van de plas, waardoor het gevaarlijk is om er te zwemmen of te spelevaren. De grote diepte zorgt voor de vorming van een scherpe scheiding tussen koud zuurstofloos bodemwater en warmer oppervlaktewater (spronglaag). Het ondieper maken van (delen) van de plas kan de recreatieve betekenis van het water voor het gebied sterk vergroten. Te denken valt ook aan het situeren van een eventueel gewenste uitbreiding van de recreatie aan en in het water. (Bij voorkeur in de plas zelf, door het opwerpen van eilanden dan wel drijvende elementen)

De gordel van bos en grazige oevers rond de plas is het uitloopgebied voor alle recreanten die in het gebied verblijven. De bosgordel is ca. 25 meter breed, een maat die een goede basis is voor echte bosontwikkeling. De leeftijdsopbouw, soortensamenstelling en plantafstand van het bos zijn goed, daardoor is het een waardevol gemengd loofbos. De bosstrook is in de volle breedte nodig om het gebied voldoende te beschutten tegen (zee)wind en om de gebruikers een 'groene beleving' te geven. Het nu toegepaste scheerbeheer van de randen langs de grasstroken is gezien de beschikbare ruimte niet nodig.

Langs de oevers staat verspreid wilgenopslag, met soms nog oude exemplaren. Deze opslag geeft afwisselende doorkijkjes op de plas vanaf de rondwandeling. De opslag wordt liefst gespaard en beheerd, om dit ruimtelijke effect te behouden. De grasstroken zelf staan grotendeels als gazon op de beheerkaart. Hier liggen ruime kansen voor een meer extensief, op ecologie gericht beheer. Gazonstroken kunnen gehandhaafd worden als wandelpaden door het hogere extensieve gras.

▼ *Rondwandeling rond de plas*

▼ *Parel in de wandelstructuur: Parkbos Landlust*



▼ *Fraaie bosgordel met inheems loofbos*

▼ *De onbereikbaarheid van het spoorpad vanaf de dorps wandelstructuur*





4. WENSBEELD





4.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk betreft het wensbeeld voor de groenstructuur. Het wensbeeld is uitgewerkt voor de ambities op het vlak van groenstructuur, biodiversiteit en klimaatadaptatie, telkens in een eigen paragraaf en met een bijbehorend kaartbeeld.

In paragraaf 4.6 worden de drie ambitiekaarten op elkaar geprojecteerd tot een integrale ambitiekaart. Vervolgens worden de belangrijkste groene projecten nader toegelicht en in beeld gebracht.

Als tweede uitwerking van de ambities voor de groenstructuur wordt in paragraaf 4.3 ook het beheerniveau vastgelegd. Het beheerniveau is bepalend voor de gewenste uitstraling, functie en onderhoudsniveau van de beplantingen in het openbaar groen.

4.2 AMBITIE GROENSTRUCTUUR

Versterken en aanvullen hoofdgroenstructuur

De hoofdgroenstructuur zoals weergegeven op de kaart "Huidige groenstructuur" vormt de ruggengraat van het openbaar groen in Heinkenszand. Het accent ligt hier op behoud en ontwikkeling van de aanwezige groene elementen.

Uit de analyse komen een aantal locaties naar voren, waar de groene hoofdstructuur kan worden versterkt en /of aangevuld. Het wensbeeld kijkt bewust iets verder dan de huidige eigendommen van de gemeente en de exacte grens van de bebouwde kom. Kansen voor de groenstructuur liggen vaak juist langs de randen van het dorp.

In Heinkenszand worden nieuwe boomstructuren voorgesteld op de tracés van enkele verdwenen dijken. (Noordlandse Dijk, Westdijk. Daarnaast zijn er kansen voor een groenere entree en voor een "presentatie" van het dorp aan de rijksweg A58. Binnen de komgrens worden een aantal kleinere locaties benoemd, die onder meer een relatie hebben met de verdwenen kasteelterreinen in het dorp.

De Stelleplas biedt eveneens kansen voor groene ontwikkelingen. Deze hangen zowel samen met het water van de plas, als met de groene inrichting van de buitenruimte rond het zwembad.

Versterken en aanvullen groene nevenstructuur

Ook in de groene nevenstructuren zijn kansen aanwezig voor het versterken van het openbaar groen. In paragraaf 3.2 zijn per buurt of wijk suggesties gegeven.

De ontwikkeling van het openbaar groen in de nevenstructuur wordt op initiatief van en in samenwerking met de bewoners vormgegeven. Op basis van de vastgelegde beleidslijnen uit het basisdocument treedt de gemeente coördinerend en stimulerend op.





Toelichting op de kaart

Deze kaart geeft de gewenste groenstructuur weer, als aanvulling op en versterking van de aanwezige hoofd-groenstructuur (hoofdstuk 2). Basis vormt de kaart van de huidige groenstructuur. Deze is in lichte kleurtint weergegeven. Vervolgens is het wensbeeld in een donkerdere kleurtint toegevoegd.



De legenda is eveneens gelijk aan die van de hoofd-groenstructuur. Projecten die met ster zijn weergegeven betreffen integrale projecten, met raakvlakken met bijvoorbeeld stedenbouw of architectuur.

Legenda

hoofdstructuur

-  behoud en versterken vlak hoofdgroenstructuur
-  verbetering hoofdgroenstructuur Watervliet
-  aanvullen vlak hoofdgroenstructuur
-  behoud en versterken boomstructuur, laan
-  aanvullen boomstructuur, laan
-  behoud en versterken boomstructuur 2e orde
-  behoud en versterken monumentale boom
-  behoud en versterken bos / bosplantsoen
-  behoud en versterken zichten op open landschap

nevenstructuur

-  behoud en versterken wijkgroen
-  aanvullen boomstructuur 2e orde

gebruik

-  behoud wandelstructuur
-  aanvullen wandelstructuur
-  historisch spoor beter koppelen met het dorp
-  kans groene verbeelding stationslocatie
-  integraal project campusfeer supermarkt en omgevi
-  waterpartij Stelleplas betrekken bij vakantiepark
-  kans dorpsbos
-  kans stedenbouwkundige verbeteringen Watervliet



4.3 BEHEERNIVEAUS, GROENZONERING

Openbaar groen bestaat uit verschillende beplantingstypen, elk met een eigen karakter en functie.

Zo kunnen bomen zorgen voor een groen beeld op grote afstand, met lage struiken kan een groen vak worden gemaakt waar je overheen kunt kijken, en met een bloemenweide ligt er een kleurig tapijt waar insecten een thuis hebben. Er zijn beplantingstypen met een natuurlijk inheems karakter en er zijn beplantingstypen met een sterk gecultiveerd en architectonisch karakter. Er zijn beplantingen met een intensief jaarlijks beheer en er zijn beplantingen die minder onderhoud vragen.

De karaktereigenschappen maken dat een beplantingstype het best tot zijn recht komt bij een specifiek gebruik of locatie. Andersom is niet elke beplanting overal in de openbare ruimte toepasbaar. Om te kunnen sturen in de toepassing van beplantingstypen is in het Groenstructuurplan 1997 de groenzonering geïntroduceerd. Op basis van een viertal zones worden de beplantingstypen gestuurd naar die zones, waar ze het best tot hun recht komen.

Uitgangspunt voor het groenbeheer is dat elke beplanting een optimaal beheer ontvangt om goed te kunnen groeien en functioneren. Er is dus in principe één pakket aan onderhoudsmaatregelen per beplantingstype. Verschillen in uitstraling van het openbaar groen worden in het veld gerealiseerd, door het hanteren van een lijst met toe te passen beplantingstypen per zone. Een uitzondering op dit uitgangspunt vormen de centrumzones, waar ook aanvullend onderhoud wordt gepleegd.

De indeling van een beheergroep in een zone is gebaseerd op de volgende kenmerken van de beplanting:

- uitstraling;
- functie;
- onderhoudsniveau.

Zie de tabel hiernaast. Indien de beplanting niet met een sterretje in de tabel is aangekruist betekent dit dat de soort niet in de betreffende zone wordt toegepast.

De zones die de gemeente Borsele onderscheidt zijn:

- De natuur- en landschapszone
- De woon- werkzone
- De woon- werkzone+
- De centrumzone

Natuur- en landschapszone

Deze zone bestaat uit grotere, aaneengesloten groenelementen met een inheems sortiment en een meer natuurlijke uitstraling. Vaak zijn het elementen die ook in het omringende landschap aanwezig zijn en doorlopen in de bebouwde kom (b.v. dijken, watergangen en bermen). Ook de dorpsbossen zijn hier onderdeel van. De beheergroepen die in deze zone te vinden zijn hebben alle de eigenschap dat er ruimte nodig is om goed te kunnen groeien en hebben een natuurlijk, minder geknipt of gemaaid beeld. Naast de natuurlijke soorten kunnen op beperkte schaal culturele beplantingsvormen voorkomen. Te denken valt aan gazonstroken naast paden of een afschermd haag. De beoogde uitstraling is extensief en natuurlijk.

Woon-werkzone

In de woon-werkzone wordt zoals de naam al aangeeft gewoond en gewerkt. Het betreft de dagelijkse en directe leefomgeving van het dorp en haar bewoners. In deze omgeving is groen ruim voorhanden, maar is de ruimte niet geschikt voor sterk uitgroeiende beplanting. De beoogde uitstraling is functioneel, netjes en verzorgd.

Woon-werkzone +

In deze zone is ruimte om invulling te geven aan de ambities voor biodiversiteit. Hier is bovenop de beplantingen uit de woon-werkzone ruimte voor de toepassing van de vaste plantenmengsels zoals beschreven in hoofdstuk 3.3. Het betreft voornamelijk hoofdstraten in het dorp of binnen een wijk. De beoogde uitstraling is functioneel, netjes en verzorgd.

Centrumzone

De centrumzone omvat de knooppunten van het sociale leven in het dorp. Het openbaar groen heeft hier een representatieve functie. Onderhoudsintensieve beplantingsvormen worden door het gehele dorp beleefd en gezien. De beoogde uitstraling is representatief en verzorgd. Dit representatieve beeld wordt extra geaccentueerd door in deze zone voor het gazon aanvullende maaibeurten uit te voeren. In Heinkensand is deze zone van toepassing op de Dorpsstraat, de begraafplaatsen, park Landlust en de centrumzone met daarin de kerken / het Blasiusterrein en omgeving Stenevate met de supermarkt en gemeentehuis.

Zoning				beheergroep	
CZ	WW+	WW	NL	code	omschrijving
					Laanbomen
*	(1)	(1)		1,01	Boom in verharding
*	*	*	*	1,02	Boom in gras
*	*	*	*	1,03	Boom in beplanting
*	*	*	*	1,04	Boom in particuliere tuin
					vormbomen
*				2,01	Leiboom in verharding
*	*			2,02	Leiboom in gras
*	*			2,03	Leiboom in beplanting
	*	*	*	2,05	Knotboom in gras
	*	*	*	2,06	Knotboom in beplanting
*				2,07	Fruitboom in verharding
*	*	*	*	2,08	Fruitboom in gras
*	*	*	*	2,09	Fruitboom in beplanting
					bosachtige beplantingen
	*(2)	*(2)	*(3)	3,01	Bosplantsoen
			*	3,02	Landschappelijke haag
			*	3,03	Bos
					heesters
*	*	*		4,01	Heesters hoog: > 1.50 M
*	*	*		4,02	Heesters laag: < 1.50 M
*	*	*		5,01	Heesters bodembedekkend
*	*	*		5,02	Heesters bodembedekkend + solitaire heesters
					vaste planten
*	*			5,03	Vaste plantenmengsels
					hagen
*	*	*		6,01	Haag laag: < 1.00 M
*	*	*	*	6,02	Haag middelhoog: 1.00 - 1.80 M
*	*			6,03	Haag hoog: > 1.80 M
*	*			6,04	Dubbele haag raster tussen de rijen
			*	6,05	Los groeiende haag
					blokhagen
*	*	*		7,01	Blokhagen
					rozen
				8,01	Rozen perk
*				8,02	Rozen botanisch
				8,03	Rozen bodembedekkend
				8,04	Klimrozen
					vaste planten border
*				9,01	Vaste planten
					wisselperken
*				10,03	Wisselperk
					gazon
*				11,01	Gazon 30 x
	*	*	*(4)	11,01	Gazon 20 x
*	*	*		11,02	Gazon onder talud < 1:4
	*	*		11,03	Voetbal-wedstrijdveld
	*	*	*	11,04	Speelveld
*	*	*		11,05	Gazon bolgewassen
	*	*		11,06	Voetbal-trainingsveld
					gras
			*	12,01	Extensief gras
			*	12,02	Extensief gras onder talud < 1:4
			*	12,03	Berm
			*	12,04	Braakliggend terrein
	*	*	*	12,05	Extensief gras in Bestemmingsplan
	*	*	*	12,09	Extensief gras bloemenweide
			*	12,06	Extensief gras dijken
					kale grond
(1)	(1)	(1)		16,01	Kale grond
(1)	(1)	(1)		16,02	Kale grond begraafplaatsen
*	*	*	*	16,03	Kalegrond elders meegerekend

- ad 1 alle boomspiegels en kale grond beplanten
ad 2 met geschoren randen
ad 3 vrij uitgroeiende randen
ad 4 alleen als overgangstrook langs paden of als graspad door bloemenweide









Toelichting op de kaart

In de gemeente Borsele wordt gewerkt met 4 Beheerniveau's. Voor een nadere toelichting van de beheerniveau's en de gevolgen die dit heeft voor de toe te passen beplantingen, zie paragraaf 4.3. Tevens is wat-achtergrondinformatie te vinden in paragraaf 2.1 van het Basisdocument.

Op de kaart staat aangegeven op welke locatie de beheerniveau's worden toegepast in het dorp. De beheerniveau's zijn een maat voor de gewenste uitstraling, functie en onderhoudsniveau van de beplanting in het openbaar groen.

Legenda



- | | |
|---|---------------------------|
|  | natuur- en landschapszone |
|  | woon - werkzone |
|  | woon - werkzone + |
|  | centrumzone |

4.4 AMBITIE BIODIVERSITEIT

inleiding

Het aantal op een plek voorkomende verschillende plant- en diersoorten wordt biodiversiteit genoemd. In Nederland neemt de biodiversiteit steeds verder af.

De gemeente Borsele heeft er als gemeente waar fruitteelt een belangrijke plaats inneemt extra belang bij dat deze trend gekeerd of afgezwakt wordt. De insecten zijn immers van vitaal belang voor de fruitteelt.

De ambitie voor het groen is gericht op het creëren van gunstige leefomstandigheden voor insecten, die onder meer voor de bestuiving van omliggende fruitteelt van belang zijn. Gewenst is een toename van het aantal planten dat stuifmeel en nectar levert, gevarieerd en verspreid over de seizoenen.

Om dit te bereiken worden op plaatsen waar nu monotone groenvlakken aanwezig zijn, gevarieerde mengsels van nectar en stuifmeel leverende planten toegevoegd. Het is niet de bedoeling om beplantingen die al een waarde voor biodiversiteit hebben 'in te wisselen' voor soorten met een andere natuurwaarde. Daarnaast wordt goed gekeken of de toename voor de biodiversiteit te combineren valt met de locatie en de functie die het openbaar groen heeft.

Er zijn drie typen bloemrijke beplanting die een grote meerwaarde voor insecten bieden: het bollengazon, de gemengde vaste plantenmengsels en bloemenweides. Het meest voor de hand liggende beplantingstype dat vervangbaar is door nieuwe bloemrijke vegetaties is gazon. Daarnaast kunnen monotone heestervakken in aanmerking komen, mits er voldoende ruimte is.

Naast de drie "speerpunten" bollengazon, vaste plantenmengsels en bloemenweides zijn er uiteraard meer beplantingen die waarde hebben voor biodiversiteit in het algemeen, dus voor een gevarieerde flora en fauna.

Een tweede ambitie is om meer kleine bosclementen aan te planten, die weer voor een heel eigen ecosysteem zorgen. Met als voorbeeld de aanwezige dorpsbossen in Borsele, Nieuwdorp, 's-Heerenhoek, Lewedorp en Heinkensand wordt bij elk dorp bezien of er mogelijkheden zijn om een eigen dorpsbos te realiseren.

Een ander waardevol element voor de biodiversiteit vormen de boomgaarden. Ook deze zijn in enkele borselse dorpen aanwezig. Ze vormen aantrekkelijke

groene ruimtes, met aanvullend mogelijkheden voor ontspanning en wandelen. Vanwege de hoge onderhoudskosten van de (hoogstem)fruitbomen wordt het aantal lokaties per dorp beperkt.

Bollengazon

Bollengazon is gedurende een groot deel van het jaar een strakke groene grasmat. In het voorjaar verandert de grasmat in een kleurrijk tapijt van diverse bolgewassen. Dit levert in het vroege voorjaar voedsel voor de insecten. In deze tijd bloeien er nog maar weinig andere planten. Het insectenbestand wordt als het ware een handje geholpen op weg naar de bloei van de fruitbomen. Naast voedselbron voor insecten is het kleurrijke tapijt fraai om te zien en geeft een voorjaarsgevoel aan elke passant.

Na de bloei blijft het loof van de bollen nog een paar weken staan om de ondergrondse bol voldoende kracht te geven voor het opvolgende jaar. Dit is een beperkte periode met een iets minder fraaie aanblik, maar werkt tevens kostenbesparend ten opzichte van het 'gewone gazon', omdat het gazon met de bollen in deze periode niet gemaaid hoeft te worden. Gedurende de rest van het jaar wordt het gazon op dezelfde wijze onderhouden als gazon zonder bollen. Deze beplantingsvorm is geschikt om binnen de woonkern toegepast te worden in gazonvakken van enige omvang, die geen duidelijke gebruiksfunctie hebben (zoals bijvoorbeeld speelveld). Ook lange gazonstroken langs wegen zijn prima geschikt. De minimale breedte van de bollenstrook is 1.20 meter. Tevens moet dan naast de bollenstrook de maaimachine nog gemakkelijk een strook kunnen maaien, dit om het beeld verzorgd te houden als het loof nog een tijdje moet besterven. De totale vakbreedte is dus bij voorkeur minimaal $3 \times 1.20 = 3.60$ m.

De aanlegkosten van bollengazon zijn relatief hoog, maar de onderhoudskosten zijn niet hoger dan gazon zonder bollen. Ook kunnen hoger wordende bollenmengsels worden toegevoegd aan bermen en ruig gras.

In Heinkensand zijn momenteel al bollenmengsels aanwezig bij de dorpsentrees langs de Stenevate en bij de ingang van de Stelleplas.

Een uitbreiding van deze beplantingsvorm is voorzien op diverse gazons van het dorp, waar niet direct een spelfunctie aanwezig is, maar die toch in het oog springen in de openbare ruimte. Steeds wordt om het vak met bollen een grasrand van minimaal 1.20 meter niet met bollen ingeplant.



▲ *Kans bollen in de Hoefbladstraat*

▲ *Kans bollen in de grasstroken van de Eendvogelstraat*

▲ *Kans voor bollen bij de entree van de begraafplaats Kerklaan*

▲ *Kans voor vaste planten in het parkje aan de Van Cittersstraat*

Sterke vaste plantenmengsels

Vaste planten zijn kruidachtige gewassen waarvan het bovengrondse deel in de winter afsterft en die in het voorjaar steeds weer opnieuw uitgroeien. Met name de sterke en rijkbloeiende soorten zijn geschikt voor aanplant in het openbaar groen. Een sprekend voorbeeld in de gemeente Borsele is de Populierestraat te 's-Gravenpolder, die geheel in eigen beheer is ontwikkeld en aangeplant.

Op kleine schaal zijn de vaste plantenmengsels reeds met succes toegepast in de gemeente. Het beeld van deze vakken wordt door de bewoners hoog gewaardeerd. In het groenstructuurplan wordt daarom een uitbreiding van het areaal voorzien. De vaste plantenmengsels geven door het hele jaar een gevarieerd aanbod aan bloeiende planten. Deze beplantingsvorm kan ook in wat kleinere vakken goed worden toegepast. Het beheer van de vakken is intensiever dan bollengazons, vandaar dat de toepassing wordt beperkt tot belangrijke straten en openbare plekken in het dorp. In de zonering van de beheerniveaus wordt speciaal voor

de ruimere toepassing van vaste plantenmengsels een zone 'woon-werk+' ingesteld, waar de toepassing van deze beplanting mogelijk is.

Momenteel zijn er vaste plantenmengsels aanwezig op de begraafplaats Kerklaan, langs de Dorpsstraat en een ovalen vak in plan Over de Dijk. Ook zijn fraaie voorbeelden te zien in de tuin van Woonzorgcomplex Dijkstede en rond de raadszaal 'Dijkstede' van de gemeente Borsele.

Omdat deze beplanting ook in staat is om onkruid te onderdrukken is de toepassing op begraafplaatsen een goed middel om zowel een fraai en representatief beeld te genereren, als de beheerkosten te verminderen. Op beide begraafplaatsen wordt een uitbreiding voorgesteld. Daarnaast is het een goed inrichtingselement om de structuur van groene wandelpaden in de wijk Watervliet verder kracht bij te zetten. Hier is gerichte toepassing aan de orde, om het overzicht op de langgerekte ruimten niet te verstoren.

Tot slot is een aanvullende border mogelijk in de twee parkjes, langs de Rembrandtlaan en de Vijverstraat.



▲ Kans voor vaste planten in de groene stroken van Water-
▲ vliet

▲ Kans bloemenweide op een deel van het scoutingveld,
aan Het Dijkje

▲ Kans voor bloemenweide grenzend aan de Kraaijendijk

▲ Kans voor tijdelijke bloemenweides op de nog niet in
gebruik genomen delen van de begraafplaats

Bloemenweides

Bloemenweides zijn extensief onderhouden grasvlakken, waar naast een speciaal bloemenmengsel ook grondverbetering en een aangepast beheer wordt toegepast. Door deze maatregelen wordt de groei van bloeiende kruiden bevorderd ten opzichte van de grasgroei. De bloemenweides geven een groot aanbod van nectar gedurende de zomermaanden.

Dit beplantingstype is minder geschikt voor toepassing in de directe woonomgeving, vanwege het extensieve karakter en het wat meer natuurlijke beeld. Dit kan worden verzacht door rond de bloemenweide steeds een strook van ongeveer twee meter breed als gazon te maaien. Er blijft dan altijd een nette en verzorgde rand om de bloemenweide aanwezig. Op deze wijze worden de bloemenweides reeds toegepast in de gemeente, ter plaatse van braakliggende percelen in bestemmingsplannen. Langs de dorpsranden, op de overgangen met het agrarisch gebied en bijvoorbeeld op dijken is het juist het aangewezen beplantingstype om grotere

vlakken mee te vullen. Tevens is het mogelijk om bollen te combineren met de bloemenweide.

In Heinkenszand wordt momenteel de Kraaijendijk ecologisch beheerd. Daarnaast worden vooral bermen en slootkanten extensief gemaaid. Er liggen nog diverse kansen om grasvlakken, die nu op de beheerkaart als gazon staan aangeduid, meer ecologische betekenis te geven. De belangrijkste en grootste vlakken liggen rond de Stelleplas, in plan Over de Dijk en rond het speelveld van de scouting aan 'Het Dijkje'.

Ook het voormalige spooreplacement staat als gazon op de kaart. Oude spoorbanen zijn vanwege de zandige opbouw ecologisch interessant doordat er specifieke flora en fauna op voorkomt. Dit maakt de lijn naast recreatief van waarde als ecologische verbindingslijn. Om het lint verder te versterken wordt bezien of er aangrenzende overhoeken of kavels aan toegevoegd kunnen worden, zodat er een meer robuuste ecologische spoorzone ontstaat. In beeld zijn onder meer de dijkkanzet ter hoogte van de kruising met de Boerendijk/Stellendijk en de weitjes langs het "Eigen Erf". Ook de

verderop in de polder gelegen percelen aan het Spoorwegje en Kortevele zijn interessant.

In de buitenruimte rond het gemeentehuis liggen eveneens kansen. Het betekent niet dat de strakke gazons verdwijnen, maar met een afgestemd ontwerp kunnen bloemenweides een fraaie en betekenisvolle aanvulling vormen in de tuin; het beeldmerk van de gemeente Borsele.

Boomgaarden

(Hoogstam)boomgaarden zijn eveneens van waarde voor de biodiversiteit. Naast de waarde voor fruitbestuivende insecten zijn boomgaarden ook uit cultuurhistorisch oogpunt van waarde. In Heinkenszand zijn in het openbaar groen oude fruitbomen aanwezig langs de groene wandelstrook aan de westzijde van het Parkbos Landlust. Een kleine boomgaard is nu al aanwezig naast het speelveld van de scouting aan 'Het Dijkje'.

Op het voormalige spooreplacement zijn recentelijk fruitbomen geplant. In de groenstroken van de wijk Watervliet kunnen in overleg met de bewoners aanvullend fruitbomen worden geplant.

Bomen, bos en struiken

Uiteraard zijn er ook diverse (inheemse) bomen en struiken die nectar en stuifmeel leveren. Vaak zijn dit forse beplantingen, die veel ruimte vragen. Een uitbreiding van deze groep is binnen het huidige areaal openbaar groen lastig, omdat geschikte locaties reeds voorzien zijn van deze beplanting en de ruimte voor uitbreiding op gespannen voet staat met andere functies.

Voor een omvorming van bestaande struiken, puur uit oogpunt van bloei, gaan ook de natuurwaarden die de

struiken nu al hebben voor vogels en dieren meespelen. Daarom is er geen actief omvormingsbeleid voor struiken en bomen. Wel kan bij nieuwe aanleg het accent worden gelegd op soorten met bloei en een gevarieerd sortiment.

In Heinkenszand is het Parkbos Landlust een schoolvoorbeeld van een volgroeid loofbos met alle bijbehorende kwaliteiten voor flora en fauna. Het bos is een tastbaar voorbeeld het rijke ontwikkelingsstadium, waar de vaak jongere bossen in de provincie Zeeland naar toe kunnen groeien.

Om structureel de kansen voor biodiversiteit in de dorpen van de gemeente te vergroten wordt in alle kernen naar kanrijke locaties gezocht om een dorpsbos aan te leggen. Naast de functie voor specifieke bosflora en fauna kan een dorpsbos gecombineerd worden met andere vormen van natuur en vaak ook aan een vorm van waterberging een plaats bieden. Daarnaast vormen bospercelen een ideale plek voor meer natuurlijke speelmogelijkheden voor de jeugd.

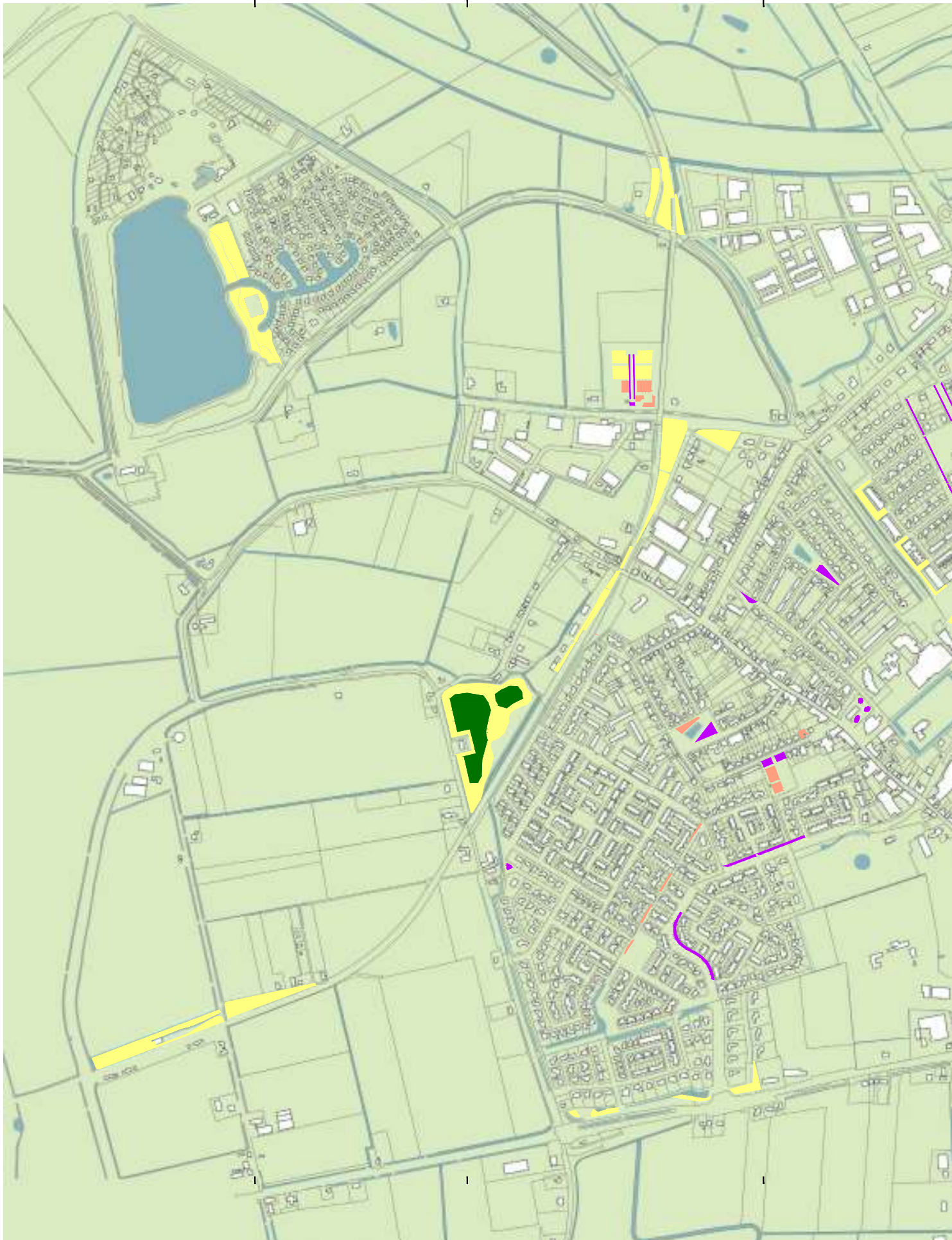
In Heinkenszand is een locatie in beeld, gelegen tussen de Slaakweg, Westdijk en de voormalige spoorbaan. Door deze locatie te koppelen aan de wandelstructuur van Watervliet ontstaat een prachtig nieuw dorpsbos annex natuurpark.

▼ *Hoogstam fruitbomen in de groene stroken*



▼ *Daslook in het Parkbos Landlust*









toelichting op de kaart

De ambitiekaart biodiversiteit geeft de gewenste uitbreiding weer van het areaal beplanting met waarde voor de biodiversiteit in het openbaar groen. Speerpunt van het groenstructuurplan zijn gemengde vaste plantenvakken, bloemenweides en bolgewassen in het gazon.

Ook kansen voor een (aanvullende) hoogstamboomgaard, zeeuwse haag of dorpsbos worden op de kaart gezet.

Voor een verdere toelichting zie paragraaf 4.4.

legenda:

-  kans gemengde vaste planten
-  kans bollengazon
-  kans bloemrijk grasland
-  kans dorpsbos



4.5 AMBITIE KLIMAATADAPTATIE

Inleiding

In het groenstructuurplan is gekeken waar kansen liggen om in de openbare ruimte, en in het bijzonder het openbaar groen in te spelen op een veranderend klimaat. Er zijn twee speerpunten benoemd in het basisdocument: Het verbeteren van de natuurlijke inzigging van regenwater in de bodem en het creëren van waterbuffering en waterberging. De kansen en oplossingen worden steeds vanuit een 'groen perspectief' belicht. Dit houdt in dat oplossingen worden aangedragen, die ook een positieve bijdrage leveren voor de groenstructuur.

Verbeteren natuurlijke inzigging in de bodem.

In onze leefomgeving neemt het verhard oppervlak de laatste jaren toe. Dit proces speelt zowel in de openbare ruimte als in particuliere tuinen. Vaak is de reden voor het verharden praktisch, het vergt minder onderhoud dan groen, of de ruimte is nodig voor verkeersbewegingen of parkeren.

Verhard oppervlak, met name de meer gesloten varianten asfalt, tegels en straatstenen, zorgt voor een snelle en oppervlakkige afvoer van regenwater, waardoor bij neerslagpieken de capaciteit van het rioolstelsel extra wordt belast.

Daarnaast wordt een stenige buitenomgeving aanzienlijk meer opgewarmd door de zon als de (groene) omgeving. Dit effect wordt hittestress genoemd. In De gemeente Borsele zijn de effecten minder heftig als in grote steden, maar met name bedrijfsterreinen zijn gevoelig voor dit verschijnsel.

Een groen oppervlak geeft het regenwater de gelegenheid om daar waar het valt te worden opgenomen in de bodem (inzijging). Slechts bij extreme regenval gaat het water ook oppervlakkig afstromen via een groen oppervlak. Naast groen hebben ook sommige verhardingen waterdoorlatende eigenschappen, zoals grind, losse schelpen of grasbetonstenen.

Het groener maken van het bodemoppervlak levert dus een bijdrage aan de natuurlijke neerslagopname van de bodem. Door kritisch te kijken naar het nut en de noodzaak van verhard oppervlak kan deze kans benut worden. Met name als er sprake is van incidenteel gebruik gedurende de dag, of de verharding slechts gedeeltelijk wordt bereden, kan een omvorming naar groene verharding of beplanting overwogen worden.

Zie voor een meer uitgebreide toelichting op dit onderwerp het hoofdstuk Klimaatadaptatie in het Basisdocument Groenbeleid.

Om de plaatsen aan te duiden waar hiervoor kansen liggen is gekeken naar de parkeercapaciteit van de openbare weg in relatie tot de parkeerdruk.

Daar waar op de openbare weg gedurende de dag weinig wordt geparkeerd ontstaan groeikansen voor gras. In de praktijk zijn het vooral de woonstraten waar de bebouwing gedeeltelijk of volledig bestaat uit vrijstaande woningen of twee-onder-een kap woningen. Deze hebben één of meerdere parkeerplaatsen op het eigen erf. De vergroening betekent dus niet dat er op deze stroken niet geparkeerd kan worden. Bovendien biedt het vergroenen van de weg kansen om de standplaatsen van eventuele aanwezige bomen te verbeteren.

In Heinkenszand is de Laan van Barbestein kansrijk voor het vergroenen van het straatbeeld. Hier is de weg breed, zijn er twee stoepen en zijn op de kavels voldoende parkeermogelijkheden. Te denken valt aan een versmalling van het profiel en /of het maken van een groene strook langsparkeren.

Ook de huidige parkeerplaatsen van het sportveld is een grijs betonvlak, dat slechts op delen van de dag gebruikt wordt. Dit biedt kansen voor toepassing van groene verhardingen. Verder zou eens kritisch naar de verhardingsvlakken van het openluchtzwembad en de overige buitenruimte van Stelleplas kunnen worden gekeken. De indruk bestaat dat hier een deel van het oppervlak niet intensief wordt gebruikt, waardoor grasbetonsteen of zelfs omvorming tot gazon wellicht mogelijk is.

De bewoners kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een betere waterhuishouding door de tuinen en met name de voortuinen niet te voorzien van gesloten verharding. De voortuinen zijn in de meeste gevallen onder afschot gelegd naar de stoepen, waardoor in geval van een gesloten verharding dit water direct de capaciteit van het riool belast. Zowel een groene inrichting als het gebruik van waterdoorlatende verharding dragen bij aan een betere waterhuishouding.

Waterbuffering en waterberging

Naast het omvormen van verharde oppervlakken naar groen oppervlak kan het openbaar groen ook een rol spelen als infiltratiepunt voor naastgelegen verharde oppervlakken. In dat geval wordt het afstromende water eerst via de groenstrook geleid vóóordat het in een rioleringsstelsel wordt opgenomen. Dit is het principe van de 'wadi' of droogvallende laagte. Ook bestaande of nieuwe sloten kunnen een bijdrage leveren aan een betere waterhuishouding. Indien hier de capaciteit



▲ *Kans vergroening plein zwembad*

▲ *Kans vergroening Laan van Barbestein*

▲ *Kans voor waterberging in de Hoefbladstraat*

▲ *Kans voor waterberging in de Rozemarijnstraat*

wordt vergroot is sprake van een betere waterberging in het afwateringssysteem van de polder.

De kansen voor buffering van water in een wadi zijn er in Heinkenszand relaief weinig bij de huidige topografie. Deze liggen met name bij de ontwikkeling van nieuwbouwlocaties, zoals bijvoorbeeld aangegeven voor het plan Plateweg. Hier is een wadi getekend die de huidige laagste punten in het terrein volgt.

De kanslocatie voor het dorpsbos Slaakweg is tevens een uitgesproken locatie voor het vergroten van de waterberging. Een eerste aanzet is hier reeds gegeven door de sloot aan de westzijde van de spoorbaan te verruimen. de aanleg van een dorpsbos biedt mogelijkheden om in samenhang de waterberging integraal te versterken. Het oude slotenpatroon volgt de laagste punten in het terrein en gaat waarschijnlijk terug op de oorspronkelijke krekken van de ingepolderde kwelder.

AMBITIE KLIMAATADAPTATIE





toelichting op de kaart






De kaart geeft de lokaties weer met kansen voor maatregelen in de openbare ruimte ten behoeve van klimaatadaptatie.

De maatregelen hebben betrekking op het verbeteren van inzijging van oppervlaktewater, het creëren van waterbuffering of berging en het voorkomen van oppervlakkige afstroming.

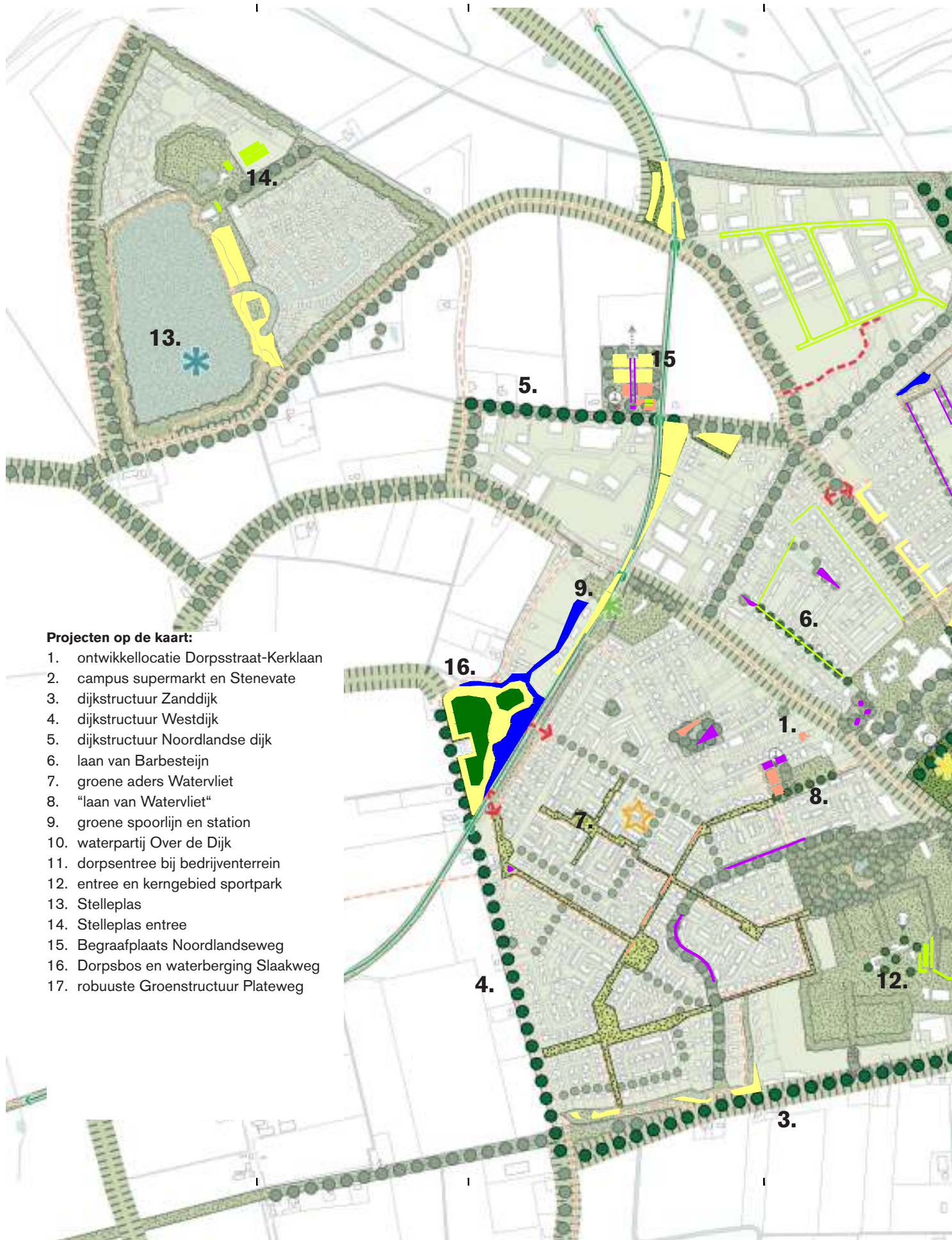
Naast een rol voor klimaatadaptatie hebben de maatregelen eveneens een groen of vergroenend karakter.

Voor een toelichting zie paragraaf 4.4

Legenda

-  kans groene plantvakken
-  kans groene /doorlatende verhardingen
-  kans wadi
-  kans nieuwe bermsloot / wadi
-  kans waterberging





Projecten op de kaart:

1. ontwikkellocatie Dorpsstraat-Kerklaan
2. campus supermarkt en Stenevate
3. dijkstructuur Zanddijk
4. dijkstructuur Westdijk
5. dijkstructuur Noordlandse dijk
6. laan van Barbesteijn
7. groene aders Watervliet
8. "laan van Watervliet"
9. groene spoorlijn en station
10. waterpartij Over de Dijk
11. dorpsentree bij bedrijventerrein
12. entree en kerngebied sportpark
13. Stelleplas
14. Stelleplas entree
15. Begraafplaats Noordlandseweg
16. Dorpsbos en waterberging Slaakweg
17. robuuste Groenstructuur Plateweg



Legenda

hoofdstructuur

- behoud en versterken vlak hoofdgroenstructuur
- verbetering hoofdgroenstructuur Waternet
- aanvullen vlak hoofdgroenstructuur
- behoud en versterken boomstructuur, laan
- aanvullen boomstructuur, laan
- behoud en versterken boomstructuur 2e orde
- behoud en versterken monumentale boom
- behoud en versterken bos / bosplantsoen
- behoud en versterken zichten op open landschap

nevenstructuur

- behoud en versterken wijkgroen
- aanvullen boomstructuur 2e orde

gebruik

- behoud wandelstructuur
- aanvullen wandelstructuur
- historisch spoor beter koppelen met het dorp
- kans groene verbeelding stationslocatie
- integraal project campusleer supermarkt en omgeving
- waterspartij Stilleplas betrekken bij vakantiepark
- kans dorpsbos
- kans stedenbouwkundige verbeteringen Waternet

biodiversiteit

- kans gemengde vaste planten
- kans bollengazon
- kans bloemrijk grasland
- kans dorpsbos
- kans boomgaard

klimaatadaptatie

- kans groene plantvakken
- kans groene /doorlatende verhardingen
- kans wadi
- kans nieuwe bermloot / wadi
- kans waterberging



4.6 INTEGRALE AMBITIEKAART

Inleiding

Op de integrale plankaart zijn de gecombineerde ambities voor groenstructuur, biodiversiteit en klimaatadaptatie weergegeven. Daar waar het relatief eenvoudige aanpassingen betreft van beplanting binnen de bestaande topografie worden deze door de gemeente Borsele geïnitieerd en aangepakt. Deze aanpassingen worden meegenomen in de reguliere programma's voor beheer en omvorming van openbaar groen.

Voor een aantal locaties is een meer omvattende herinrichting nodig, of samenwerking met andere partijen. Deze kansen/projecten hebben op de kaart een nummer gekregen en worden individueel toegelicht.

De kanslocaties geven het wensbeeld weer vanuit groenstructuur. Er is nog geen onderzoek verricht naar de (o.a. technische) haalbaarheid van de voorstellen, anders dan een inschatting op basis van de huidige topografie.

1. Ontwikkellocatie Dorpsstraat/Kerklaan

Op de hoek van de Kerklaan en de Dorpsstraat zijn actuele initiatieven voor nieuwbouw. Deze plek heeft anno 2018 zowel kwaliteiten als knelpunten op gebied van groen, architectuur en stedenbouw. De Muziektent, het voormalige brandweergebouw en de haagbeuken vormen een fraai en behoudenswaardig ensemble. Het

hoekpand met de Dorpsstraat en de braakliggende achtertuin zijn juist weinig fraai om te zien, zeker op een dergelijk centraal punt in het dorp.

Vanuit groen is een ontwikkeling gewenst die de waardevolle bomen en gebouwen integreert. In principe komt het hele bredere straatgedeelte van de Kerklaan, tot aan de versmalling, in aanmerking voor een integrale aanpak. De muziektent wordt bij voorkeur omgeven door een groene setting van bodembedekkende vaste planten.

Dooreen integraal ontwerp te maken voor de bouwkavels en het aansluitende straatprofiel van de Kerklaan kan deze plek een aantrekkelijke en verbindende schakel worden tussen de Dorpsstraat en de achterliggende woonwijken. De bestaande bomen dragen bij aan een lommerrijk en volwassen groenbeeld.

2. Ontwikkellocatie campus supermarkt

Deze entree van het dorpscentrum heeft te maken met diverse ruimtelijke en functionele knelpunten. Met een coherent, integraal ontwerp in één hand kunnen deze worden opgelost. Bij een nieuwe inrichting van het supermarkterrein levert het dan ook meerwaarde op om het wegprofiel, inclusief de aangrenzende parkeervelden, hier integraal in te betrekken.

Met de groene campusgedachte als uitgangspunt, zullen gemeentehuis, raadsboerderij en nieuwe supermarkt samen één gebied vormen. Het situeren van

▼ *sfeerbeeld Westdijk met beplanting (4)*



parkeervoorzieningen aan de Stenevate doet afbreuk aan de gewenste groene uitstraling. Belangrijke groenelementen zijn de monumentale grenslinde en het zicht op de monumentale boomstructuur rondom het Blasiusgebied.

De campus supermarkt verdient het om een kloppend en samenhangend onderdeel van het dorpshart van Heinkenszand te worden!

Vanuit het bewonersoverleg is geopperd om in samenhang met de ontwikkeling na te denken over klimaatadaptatie in relatie tot de waterhuishouding. Dit vanwege de lage ligging van het huidige parkeerterrein.

3. Aanzetten dijkstructuur voormalige Zanddijk

De projecten 3, 4 en 5 draaien om het opnieuw geven van ruimtelijk betekenis aan een historische lijn. Het aanzetten van historische dijken middels opgaande beplanting draagt bij aan de herkenbaarheid van de inpolderingsgeschiedenis van de gemeente Borsele, en sluit aan bij het Landschapsbeleidsplan.

Zanddijk

Op het traject waar de provinciale Heinkenszandseweg grenst aan de bebouwde kom, volgt hij het tracé van de Zanddijk. De weg ligt deels op het grondlichaam van de dijk, deels ligt de weg er naast. De Zanddijk loopt in het verlengde van de Dorpsstraat en vormt de zuidelijke begrenzing van de Oosterlandpolder, de polder waarin Heinkenszand is ontstaan.

Vanaf de Heinkenszandseweg is van deze historische structuur weinig te beleven. Dit komt met name door de wisselende en onregelmatige boom beplantingen naast de Heinkenszandse weg. Daarom is het wenselijk om hier de oorspronkelijke dijkstructuur aan te zetten met een laanbeplanting van populier. De aanwezige populierenbeplanting op de Zanddijk kan hiertoe worden versterkt.

Daar waar de weg de polder doorkruist, tussen de Dorpsstraat en de Drieweg, zou de Heinkenszandseweg, net zoals de Drieweg, logischerwijze onbeplant zijn. Door de aanwezige bomen langs dit gedeelte van de weg niet meer te herplanten bij sterfte, wordt het tracé van de oude Zanddijk als poldergrens veel beter beleefbaar.

4. Aanzetten dijkstructuur voormalige Westdijk

De Westdijk is de oostelijke grens van de Oudeland polder, de eerste inpoldering van Heinkenszand. Deze dijk is in de jaren vijftig afgegraven. Een laanbeplanting van populier zou de dijk ruimtelijk weer laten spreken als begrenzing van de polder en zo de inpolderingsgeschiedenis van Heinkenszand leesbaar maken in het landschap. De indruk bestaat dat de ruimte hiervoor in het brede profiel aanwezig is. Zie ook de sfeer schets op de pagina hiernaast.

5. Aanzetten dijkstructuur Noordlandse dijk

Op het tracé van de Noordlandseweg is het dijklichaam van de Noordlandse dijk momenteel nog aanwezig tus-

▼ *Indicatieve schets aanvullende groenstructuur Noordlandseweg (5)*



sen het Eigen Erf en Clara's Pad, ten westen van bedrijventerrein Noordzak. Dit deel is beplant met linden. Ter hoogte van het bedrijventerrein is de dijk afgegraven.

Wensbeeld is om het verdwenen gedeelte van de dijk weer landschappelijk betekenis te geven, middels een laanbeplanting aan weerszijden van de weg. Zie ook de indicatieve schets op de pagina hier voor. De soortkeuze van de bomen wordt (net als bij de Zanddijk en Westdijk) bij voorkeur afgestemd op het landschapsbeleid. Voortzetten van de aanwezige populieren of linden ligt hier voor de hand.

De huidige inpassing van bedrijventerrein Noordzak bestaat uit één rij elzenbomen en schiet tekort. Naast het leesbaar maken van de inpolderingsgeschiedenis, versterkt de voorgestelde laanbeplanting dus ook de inpassing van het bedrijventerrein. Zo levert zij dubbele meerwaarde op voor het landschapsbeeld aan de rand van Heinkenszand.

6. Laan van Barbestein

De laan van Barbestein herinnert aan de landerijen van het kasteel dat ter plaatse van de huidige Blasiuskerk heeft gelegen. Hoewel het nooit de toegangslaan tot het landgoed is geweest, heeft de straat anno 2018 niet de uitstraling die past bij de naam. Gezien de beschikbare breedte van het profiel, in combinatie met het gedeeltelijk parkeren op eigen erf, liggen er kansen om het 'laankarakter' van deze straat meer te laten spreken. De aanplant van een laan levert een prettige groene woonstraat op met een knipoog naar de historie.

Te denken valt aan een versmalling van het verharde gedeelte ten gunste van bredere groenvakken of een berm. Ook groene parkeerplaatsen of zelfs een wadi kunnen een rol spelen in het laanprofiel, waardoor er ook kansen liggen voor de ambities voor klimaatadaptatie. Een meer integrale aanpak van het straatprofiel zal meerwaarde bieden voor zowel groenstructuur, leefklimaat als klimaatadaptatie. De ideeën worden in samenspraak met de omwonenden verder uitgewerkt.

7. Groene aders Watervliet

De hoge kwaliteit van de bestaande groene structuur van achterpaden in de wijk is in de analyse al benoemd. Deze structuur kan verder worden versterkt door de gazons en hagen aan te vullen met bloeiende accenten. Passend zijn bloeiende bomen, solitaire struiken en vaste plantenvakken. Te handhaven uitgangspunten zijn de lengtewerking van de groenstroken en de kenmerkende openheid. Kansen voor vaste plantenvakken bevinden zich bij verbredingen van de ruimte (zie kaart).

Het toepassen van bloemenweides behoort eveneens tot de mogelijkheden. De keuze voor het type beplanting wordt in overleg met de bewoners bepaald. De bomen dienen van een beperkte grootte te zijn, zodat ze passen bij de schaal van de ruimte.

Door de voorgestelde aanvullingen wordt de groene hoofdstructuur van de wijk verder versterkt en neemt in belevings- en ecologische waarde toe.

Project nummers 8 en 9 hebben eveneens directe relatie met de structuur van de groene aders van Watervliet. Bij project 8 gaat het om een historische aanvulling bij een aanwezig wandelpad. In project 9 wordt de structuur van groene aders uit Watervliet beter gekoppeld aan het naastliggende spoorpad van de voormalige Sloelijn.

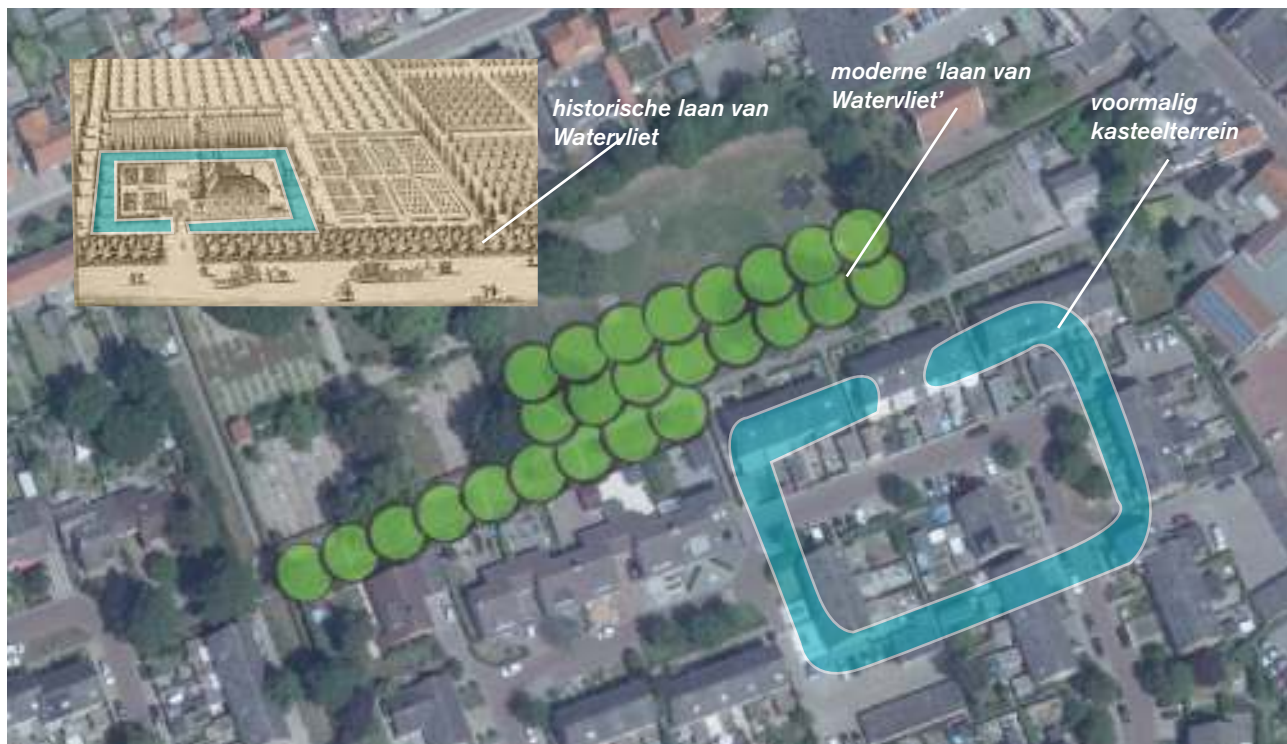
Om structurele verbeteringen in de openbare ruimte van de wijk Watervliet te realiseren is een aanpassing in de stedenbouwkundige structuur nodig. Een dergelijke ingreep gaat verder dan de ambities van het groenstructuurplan. Wellicht zijn er kansen om in overleg met de woningstichting huizenblokken te saneren.

8. 'Laan van Watervliet'

Deze laan bestaat momenteel nog niet, maar zou de naam kunnen zijn voor het eerste gedeelte van het voetpad achter de speeltuin en begraafplaats Kerklaan. Dit voetpad is op oude kaarten te zien als toegangsweg naar het omgrachte kasteelterrein van Watervliet. Op een nog oudere kaart is te zien dat deze oprijlaan ooit begeleid werd door vijf rijen bomen. Ter hoogte van de speeltuin en de begraafplaats is ruimte om een aanzet van deze laanstructuur aan te planten, zodat iets van de vroegere allure van het pad terug gebracht wordt. De aanplant kan in samenhang worden gezien met een toekomstvisie op de aanwezige oude bomen in de speeltuin en op de begraafplaats.

Ter hoogte van de ingang van het voormalige kasteelterrein kan een informatiebord worden geplaatst met daarop de gravure uit de achttiende eeuw, om de link naar het verleden verduidelijken.

Gewenst is de laan in een duurzame soort aan te planten, zodat het toekomstbomen worden met een goede groeiplaats. Door deze ingreep wordt de verbinding van de 'groene aders' van Watervliet met de Dorpsstraat versterkt. Tevens wordt met groene middelen aandacht gevestigd op de historische betekenis van het kasteel Watervliet voor de dorpskern.



▲ Indiatieve schets aanvullende groenstructuur 'Laan van Watervliet' (8). In transparant blauw is de locatie van de verdwenen omgrachting van het voormalige kasteelterrein aangeduid. Inzet: gravure uit achttiende eeuw, met wederom de omgrachting in blauw.

▼ Sfeerbeeld station Heinkenszand (9) : picknickperron met leibomen. Inzet: referentie Museumperron Oost, Amsterdam





▲ De waterpartij in Over de Dijk (10)

9. Groene spoorlijn en station

De voormalige Sloespoorlijn is omgevormd tot een prachtig wandel/fietspad, dat het dorp koppelt aan de wandel- en fietsstructuur in de polders.

Oude spoorbanen zijn vanwege de zandige opbouw ecologisch interessant doordat er specifieke flora en fauna op voorkomt. Dit maakt de lijn naast recreatief van waarde als ecologische verbindingslijn. Om het lint verder te versterken wordt bezien of er aangrenzende overhoeken of kavels aan toegevoegd kunnen worden, zodat er een meer robuuste ecologische spoorzone ontstaat. In beeld zijn onder meer de dijk aanzet ter hoogte van de kruising met de Boerendijk/Stellendijk en de weiltes langs het "Eigen Erf". Ook de verderop in de polder gelegen percelen aan het Spoorwegje en Kortevele zijn interessant.

De locatie van het voormalige stationsemplement van Heinkenszand is momenteel wat kaal en weinig uitnodigend. De locatie van het voormalige perron en stationsgebouw kan weer beleefbaar worden gemaakt met behulp van een passend ontwerp voor een groene inrichting. Zie het sfeerbeeld hiernaast, waarbij het 'Museum perron Oost' in Amsterdam als referentiebeeld is toegevoegd.

De ontwikkeling wordt opgepakt samen met Natuurmonumenten. Ook de molen kan aan deze ontwikkeling worden gekoppeld. Deze plek heeft de potentie om uit te groeien tot een spil in het wandel- en fietsnetwerk van Zuid-Beveland.

Het spoorpad zelf is momenteel slechts bij de kruisingen met wegen verbonden aan het dorp. Met name langs de wijk Watervliet kunnen extra koppelingen het spoorpad verbinden met de aanwezige langzaam verkeersstructuur van de groene aders. Beide elementen worden door de koppeling versterkt.

10. Waterpartij Over de Dijk

De waterpartij en het aangrenzende glooiende grasland vormen de centrale open ruimte in de wijk. Momenteel worden beide graskanten van het water natuurvriendelijk beheerd, waardoor de uitstraling eveneens gelijk is. Door de zuidelijke, rechte oever te voorzien van een frequenter maaibeheer, ontstaat meer contrast en afwisseling in de uitstraling van de waterpartij. Bij de golvende noord oever kan juist over een grotere breedte een natuurlijk beheer worden toegepast.

Ter plaatse van de trappenpartij kan de uitstraling middels een toe te voegen boombeplanting meer uitnodigend worden tot verblijven en verpozen, zonder afbreuk te doen aan de ontwerpgedachte en monumentaliteit.

De maatregelen leveren een bijdrage aan de belevingswaarde en gebruiksfunctie van het groen. De trappenpartij wordt met een bomendak een aantrekkelijke(r) verblijfsplek.

11. Dorpsentree bij de Noordzak/A58

Het gezamenlijk initiatief van bedrijven en gemeente om de landschappelijke setting van de 'poort van Landschapspark Borsele' bij de afrit van Rijksweg 58 te verfraaien heeft tot nu toe een mager resultaat gehad. De kleine boomweide is niet robuust genoeg om de oostelijke bedrijfsrand van een passende groene tegenhanger te voorzien.

Hier ligt nog steeds een uitdaging om, in samenwerking met de andere stakeholders (Provincie Zeeland, Rijkswaterstaat en de bedrijven) een betere en robuustere inpassing voor het bedrijventerrein en de gehele omgeving van de afrit A58 te realiseren.

Uitgangspunt voor de inpassing blijft een boombeplanting met verspreid staande solitaire bomen, zowel langs de bedrijfspanden als ook in de ruimte bij de afritten. De bedrijven zelf zijn onder de bomen door nog steeds zichtbaar.

Gezien de beschikbare groene ruimte ligt hier een grote kans om een groen visitekaartje neer te leggen voor het landschapspark Borsele!

12. Entree en kerngebied sportpark

De entree en het centrale deel van het sportpark zijn zeer stenig en weinig uitnodigend van aard. Dit in tegenstelling tot de omgeving, die bestaat uit een fraai ensemble van bos, weilanden en singels. Een gerichte aanplant van hagen en solitaire bomen verbetert de uitstraling van het sportcomplex en de gemeentewerkplaats. Bovendien geven de bomen beschutting



▲ Sfeerbeeld trappenpartij Over de Dijk met bomendak (10).

▼ Indicatieve schets van een aanvullende groenstructuur voor de entree en het kerngebied van het sportpark (12). Hagen begeleiden de entree, bomen geven een groen dak.



en schaduw, en daarmee een vermindering van de 'hit-testress' in de zeer stenige omgeving.

De voorstellen maken van het sportcomplex weer een uitnodigende groene plek in het dorp. Daarnaast is de locatie in beeld voor het terugdringen van verhard oppervlak in het kader van klimaatadaptatie. Op de parkeerplaats liggen kansen om meer groene en doorlatende verhardingen te realiseren.

13. Stelleplas

De Stelleplas kan aan belevings- en recreatieve waarde winnen door deze (gedeeltelijk) ondieper te maken. De huidige diepte is te gevaarlijk voor zwemmen of andere waterrecreatie.

Het ondieper maken van de plas of het maken van eilanden biedt kansen voor de uitbreiding van de recreatieve functie. Te denken valt aan water- en strandrecreatie, maar ook een beperkte uitbreiding van verblijfsrecreatie kan hier aan gekoppeld worden.

De bestaande groene bosgordel heeft in zijn huidige omvang grote waarde als gezond en waardevol bosbiotoop. Daarnaast fungeert het als (rond)wandeling voor alle recreanten in het gebied. Behoud van het gehele huidige bos is uit oogpunt van groenstructuur noodzakelijk. Een smallere of opgeknipte bosgordel zou zijn waarde als bosmilieu verliezen.

14. Stelleplas entree

De ingang aan de Stelleweg is fraai vormgegeven met schuine grasvlakken, bloembollen en een laan van essen. Vanaf de parkeerplaats is de route voor voetgangers naar het zwembad en het restaurant echter minder duidelijk. Rond het restaurant is sprake van een erg technische inrichting met grote vlakken tegels en bestrating. De beplanting op de parkeerplaats is op veel plekken matig tot slecht van kwaliteit.

Met een nieuw groenplan kunnen deze knelpunten worden opgelost. Tevens liggen er kansen voor een koppeling met klimaatadaptatie. Bovendien wordt zo de groene uitstraling van het gebied verder versterkt waardoor het aantrekkelijker wordt voor bezoekers.

15. Begraafplaats Noordlandseweg

Op de begraafplaats aan de Noordlandseweg liggen mogelijkheden voor de ambities voor biodiversiteit. Zowel uitbreiding van bollengazon, vaste plantenmengsels als bloemrijke graslanden is hier mogelijk. De bloemrijke graslanden kunnen worden ontwikkeld op de delen van de begraafplaats die de komende jaren nog niet in gebruik zijn genomen om te begraven.

In samenhang met de biodiversiteitskansen kunnen ook de beheerproblemen in de singels, ziektegevoelige essen en aanvullende boombeplanting worden betrokken. Verder kan het ruimtelijk concept van de begraafplaats versterkt worden door de hoofdas van lindebomen beter te koppelen aan de ingang. Ook de zitplek aan het einde van de laan kan aantrekkelijker worden door het zicht op het landschap prominenter te maken en de plek meer te ontwerpen als schakel naar de vervoluitbreiding. Voorgesteld wordt om alle bovenstaande kansen uit te werken in een ontwerpschets.

16. Kanslocatie dorpsbos, speelbos, waterberging

Uit het bewonersoverleg is een voorstel gekomen voor het ontwikkelen van het gebied tussen Spoorlijn, Westdijk en Slaakweg tot een dorpsbos annex speelbos.

Deze gronden zijn nu nog in particulier eigendom.

De locatie ligt ideaal ten opzichte van het dorp en de wijk Watervliet, die bij het maken van de gewenste wandelkoppelingen over het spoor (zie 9) op loopafstand ligt. Naast de ontwikkeling van bos en natuurwaarden kan op deze plek ook aanvullende waterberging gerealiseerd worden.

Op de ambitiekaart is een voorzet gegeven voor een vlekkenplan, waarbij het water structurerend is. De huidige sloten gaan terug op oorspronkelijke kreeklopen. De zone langs de sloten is ook nu al laaggelegen terrein, ideaal dus voor waterberging.

Het dorpsbos zelf ligt op de hogere delen. De wandelstructuur uit de wijk Watervliet loopt door in het dorpsbos. Een ontwikkeling die meerdere kansen combineert en de woonkwaliteit voor de naastgelegen wijk versterkt!

17. Ontwikkeling Platepolder

De eerstvolgende dorpsuitbreiding van Heinkenszand is voorzien in de Platepolder, tussen de Zuidzakse dijk en Het Dijkje. In het bewonersoverleg is gesuggereerd om bij het opstellen van een stedenbouwkundig plan een robuuste groenstructuur op te nemen langs het Dijkje.

Net zoals bij plan Over de Dijk kan het effect van de hoge bomen op Het Dijkje op de nieuwbouw worden getemperd door de woningen op enige afstand van de dijk te bouwen. Het onverharde Platewegje ligt op het laagste punt in het gebied. Dit geeft mogelijkheden om langs deze weg een wadi en of waterberging te realiseren. Door de groenstructuur te koppelen aan het Dijkje wordt deze dijk tot een drager van de groenstructuur, zonder de nadelige effecten van de bestaande bomen op de dijk.



- ▲ *Indicatief vlekkenplan voor het dorpsbos annex natuurpark aan de Slaakweg. De lage delen volgen het huidige reliëf en zijn een goede locatie voor waterberging. Het bos vormt in potentie een waardevol ontspanningsgebied voor de wijk Watervliet*
- ▼ *huidige situatie vanaf standpunt met zwarte stip boven. Momenteel is zelfs het spoorpad in deze hoek niet verbonden met de wijk Watervliet.*



- ▲ *Voorbeeld van een groene ruimte tussen nieuwbouw en een beplante dijk. (plan Over de Dijk)*

Bronnen

GSP gemeente Borsele 1997
Landschapsbeleidsplan gemeente Borsele
Google maps / Google streetview
Archieven.nl
Topotijdreis.nl

 Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Bosch Slabbers Tuin- en Landschapsarchitecten B.V. (hierna: "Bosch Slabbers").

Bosch Slabbers heeft bij haar werkzaamheden de zorgvuldigheid in acht genomen die van haar kan worden verwacht. Aan de getoonde informatie in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Op onze werkzaamheden zijn de voorwaarden van toepassing zoals vastgelegd in De Nieuwe Regeling 2005 (DNR 2005).

Bosch Slabbers heeft met zorgvuldigheid de beelden in deze publicatie geselecteerd. Het kan voorkomen dat niet alle rechthebbenden van de gebruikte beelden zijn achterhaald. Belanghebbenden worden verzocht contact op te nemen met Bosch Slabbers.

Bosch Slabbers tuin- en landschapsarchitecten

Oude Vlissingeweg 1
Postbus 147
4330 AC Middelburg

T 0118 592288

www.bosch-slabbers.nl

bosch slabbers

